

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

Reforma systému důchodového zabezpečení v ČR

Reforming the pension system in the Czech Republic

Jana Dobřemyslová

Plzeň 2012

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Reforma systému důchodového zabezpečení v ČR“

vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce
za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

V Plzni, dne 2.12.2011

.....

Jana Dobřemyslová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce PhDr. Čestmíru Jarému za odborné vedení a cenné rady při zpracování tématu.

Dále bych chtěla poděkovat své rodině za trpělivost a podporu.

OBSAH

ÚVOD	7
1 ZÁKLADNÍ VÝCHODISKA	9
1.1 Historie sociálního a důchodového zabezpečení	9
1.2 Vymezení pojmů.....	11
1.3 Důchodové pojištění v České republice.....	12
2 DŮCHODOVÉ SYSTÉMY	13
2.1 Financování důchodových systémů	13
2.2 Současný stav důchodového systému v České republice...	14
2.3 Důvod neudržitelnosti současného důchodového systému a důvody pro nutnost jeho změny	15
2.3.1 V České republice	15
2.3.2 V Evropské unii.....	18
3 DŮCHODOVÉ SYSTÉMY V EU	19
3.1 Důchodový systém v Nizozemí.....	20
3.2 Důchodový systém v Německu	21
3.3 Důchodový systém V Rakousku	21
3.4 Důchodový systém na Slovensku	22
3.5 Důchodový systém v Polsku	23
3.6 Zhodnocení vybraných důchodových systémů.....	23
4 DŮCHODOVÁ REFORMA V ČESKÉ REPUBLICĚ	25
4.1 Návrhy jednotlivých politických stran na změnu důchodového systému prezentované ve volbách do poslanecké sněmovny v roce 2010	25
4.1.1 <i>Občanská demokratická strana (ODS)</i>	25
4.1.2 <i>TOP 09</i>	26
4.1.3 <i>Věci veřejné (VV)</i>	27
4.1.4 <i>Česká strana sociálně demokratická (ČSSD)</i>	28
4.1.5 <i>Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM)</i>	29

4.2	Vývoj důchodové reformy v ČR.....	29
4.3	„Malá důchodová reforma“.....	30
4.4	Schválená důchodová reforma	32
5	ZHODNOCENÍ NAVRŽENÉ A SCHVÁLENÉ DŮCHODOVÉ REFORMY	36
5.1	Porovnání schválené vládní reformy s předvolebními programy jednotlivých vládních stran	36
5.2	Názory veřejnosti na důchodovou reformu	38
5.2.1	<i>Názory veřejnosti na schválený zákon o důchodové reformě .....</i>	<i>38</i>
5.2.2	<i>Názory veřejnosti na zvyšující se věk odchodu do důchodu v kontextu s přizpůsobením se lidského organismu na delší pracovní dobu. ....</i>	<i>39</i>
6	ZÁVĚR.....	41
7	SEZNAM TABULEK	43
8	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	44
9	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	45
10	SEZNAM PŘÍLOH	48

ÚVOD

V této bakalářské práci se budu zabývat reformou důchodového zabezpečení v České republice. Toto téma jsem si vybrala, protože se jedná o velice sledované téma, které se dotýká každého jednotlivého člověka.

Současné moderní společnosti se vyznačují snahou o fungující sociální systém, jehož důležitou složkou je i důchodový systém. Dalo by se říci, že kvalitní sociální systém je jakýmsi určujícím faktorem vyspělosti společnosti a hybnou silou mravního a duchovního vývoje společnosti. Hlavním smyslem důchodového systému je zabezpečit lidem dostatečný příjem ve stáří tak, aby období stáří pro jedince neznamenal značné snížení životní úrovně.

Díky nepříznivému demografickému vývoji probíhají v současné době ve všech vyspělých státech reformy důchodového zabezpečení, aby se do budoucna minimalizovalo nebezpečí možnosti razantního snížení životní úrovně důchodců.

Cílem mé práce je zhodnocení současné navržené důchodové reformy v České republice v kontextu s návrhy jednotlivých politických stran a v kontextu s názorem veřejnosti, dále pak upozornit na možné úskalí nově schválené důchodové reformy.

V první části své práce nastíním historii a vývoj sociálního zabezpečení s důrazem na důchodové zabezpečení až po současný stav a popíši důvody neudržitelnosti současného důchodového systému jak v České republice, tak i v EU.

V druhé části pak představím vybrané důchodové systémy států EU tak, aby poskytly přehled o evropském nastavení důchodových systémů.

Ve třetí části popíši předvolební návrhy důchodové reformy u jednotlivých politických stran a dále se zaměřím na současný schválený vládní návrh důchodové reformy.

V závěrečné části bakalářské práce pak zhodnotím schválenou důchodovou reformu a představím svůj vlastní postoj k této problematice.

1 ZÁKLADNÍ VÝCHODISKA

1.1 Historie sociálního a důchodového zabezpečení

Již od pradávna existovala určitá forma solidarity s lidmi různým způsobem znevýhodněnými. Například se starými lidmi nebo invalidními lidmi. Už v prvobytně pospolné společnosti se jednotlivé rodové kmeny starali o své staré členy nebo o jinak znevýhodněné členy. Nedá se však hovořit přímo o nějaké sociální instituci, ale jednalo se v podstatě o vzájemnou pomoc, která vyplývala z lidské přirozenosti.

Ve starověku pak začaly ve velmi zjednodušené formě existovat instituce sociálního zabezpečení. Jednalo se především o církve, které poskytovaly pomoc chudým, nemocným a starým lidem. Ve středověku se pak mimo církve začaly objevovat také spolky tzv. cechy, které podporovaly své členy v případě úrazu či nemoci.

Později se pak část zodpovědnosti o chudé, staré a nemocné přenesla na obce prostřednictvím domovského práva. Také šlechta v té době s vlivem křesťanství začala přispívat na pomoc těchto znevýhodněných skupin, jednalo se však o jednotlivou neorganizovanou pomoc. V této době však stále největší roly v péči o staré a nemohoucí lidi tvoří rodina.

Na přelomu devatenáctého a začátku dvacátého století se státy v Evropě začínají více angažovat v sociální politice, je to zejména s rozvojem průmyslu a tím i s nárůstem dělnické třídy. Za zakladatele důchodového pojištění je považován německý kancléř Otto von Bismarck.

Počátky novodobého sociálního pojištění v České republice jsou úzce spjaty se sociálním pojištěním rakouské monarchie, jejíž jsme byli součástí až do roku 1918. Se vznikem samostatného Československa v roce 1918 byl převzat celý právní řád a právní systém Rakousko-

Uherska a prostřednictvím recepčního zákona vzniklo ministerstvo sociální péče. V roce 1924 pak vznikl zákon o invalidním a starobním pojištění dělnictva kde již byli povinně pojištěni všichni, kdo byli též pojištěni na základě zákona o nemocenském pojištění. Invalidní a starobní pojištění pro území celého státu zabezpečovala Ústřední sociální pojišťovna v Praze. [1] Samotné Ministerstvo sociální péče pak nad touto pojišťovnou vedlo vrchní dozor. Pro státní zaměstnance existovalo pojištění soukromých zaměstnanců ve vyšších službách pro případ invalidity a stáří. Toto pojištění spravoval Všeobecný penzijní ústav v Praze.

V období druhé světové války bylo Ministerstvo sociální a zdravotní péče zrušeno a jeho agendu převzalo ministerstvo vnitra a sociální péče.

Po druhé světové válce a s nástupem socialistického režimu se postupně mění státní správa a s tím i oblast sociálního zabezpečení. Důchodové pojištění jako samostatný prvek neexistuje, ale je součástí daně

S koncem komunistického režimu na konci roku 1989 nastala změna i v oblasti sociální péče. Nově vzniklá Česká a Slovenská federativní republika. Model Ministerstva práce a sociálních věcí zůstává a 1.1.1992 vchází v platnost zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, který zůstává zachován i po rozdělení české republiky až dosud. Sociální zabezpečení podle tohoto zákona zahrnuje nemocenské pojištění zaměstnanců, osob samostatně výdělečně činných a důchodové pojištění.

Důchodovým pojištěním se v současné době zabývá zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, který nabyl účinnosti dne 1. ledna 1996 a upravuje důchodové pojištění pro případ stáří, invalidity a úmrtí živitele.

1.2 Vymezení pojmů

Důchodové pojištění je součástí pojištění na sociální zabezpečení, proto je důležité si nejprve vymežit pojem sociální zabezpečení.

Pojem sociální zabezpečení lze chápat několika způsoby. „V demokratických evropských systémech se jednalo o zajištění lidských práv státem na přijatelné sociální úrovni, tedy o sociální „bezpečnost“ občanů, o sociální zajištění jejich lidských (občanských) práv, v komunistických systémech střední a východní Evropy se ve stejné době jednalo o převzetí péče o občany státem, jako výraz ideologie redistributivního pojetí socialismu.“ (Gregorová, 1998, s.47)

Nicméně v dnešní době lze definovat sociální zabezpečení jako „souhrn právních norem, institutů, institucí a vztahů, jejichž účelem je předcházet možným sociálním rizikům, odstraňovat nepříznivé následky, které vzniknou jedincům v důsledku stanovených sociálních událostí, a vytvářet tak příznivé podmínky pro všestranný sociální rozvoj člověka.

Sociální pojištění tedy řeší takové sociální situace, na něž se lze dopředu připravit, a to ve smyslu odkladu části finančních prostředků k řešení budoucí sociální situace. Sociální pojištění obvykle zahrnuje případy ztráty zaměstnání (pojištění v nezaměstnanosti), ztrátu zdraví (pojištění zdravotní), krátkodobou ztrátu pracovní schopnosti (pojištění nemocenské), dlouhodobou ztrátu pracovní schopnosti (pojištění důchodové) a ztrátu výdělečných schopností v důsledku pracovního úrazu a nemoci z povolání (pojištění úrazové).“ (Gregorová, 1998, s.48)

Sociální pojištění je obvykle financováno z příspěvků pojištěnců, zaměstnavatelů a z příspěvků státu.

Jak již bylo zmíněno, součástí sociálního zabezpečení je i důchodové pojištění. Důchodové pojištění lze definovat jako zajištění občanů při dlouhodobých sociálních událostech a směřuje zejména vůči občanům v poproduktivním věku anebo vůči občanům sice

v produktivním věku, kteří však z důvodu dlouhodobé ztráty pracovní schopnosti se nemohou účastnit ekonomických aktivit. Tradičně je pak ještě do důchodového pojištění řazeno i zajištění jedinců při ztrátě živitele. [4]

1.3 Důchodové pojištění v České republice

V české republice dle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, rozeznáváme tyto druhy důchodů:

- starobní
- invalidní
- vdovský a vdovecký
- sirotčí

Výše důchodu se skládá ze základní výměry a z procentní výměry. Základní výměra se stanoví pevnou částkou a procentní výměra se stanoví procentní sazbou z výpočtového základu, jde-li o důchody starobní a invalidní, nebo z procentní výměry důchodu zemřelého, jde-li o důchody vdovské a sirotčí. [5]

Důchodové pojištění je placeno formou pojistného na důchodové pojištění, které je příjmem státního rozpočtu, ale v rámci státního rozpočtu se eviduje na zvláštním účtu důchodového pojištění a v zákonu o státním rozpočtu ČR se uvádí jako samostatná položka příjmů státního rozpočtu. [3]

2 DŮCHODOVÉ SYSTÉMY

Smyslem důchodových systémů je zajištění příjmů pojištěncům po dosažení důchodového věku. Zajištění jedinců bývá ve většině zemí realizováno pomocí tří rovin důchodového systému, hovoří se o tzv. třech pilířích důchodového systému.

Za první pilíř důchodového systému se označují důchodové systémy zajišťované státem nebo veřejnými institucemi v zájmu státu, tzv. všeobecný důchodový systém. Za druhý pilíř je označován důchodový systém založený na zaměstnaneckých systémech částečně hrazených zaměstnavatelem, tzv. doplňkové důchodové systémy a třetí pilíř důchodových systémů spočívá na osobním důchodovém spoření jedinců. [4]

2.1 Financování důchodových systémů

Důchodové systémy lze financovat dvěma způsoby:

1. ze státního rozpočtu – hovoříme o tzv. důchodovém zabezpečení
2. ze zvláštního fondu, který je tvořen přímými účelovými platbami pojistného – hovoříme o důchodovém pojištění [4]

První případ financování důchodového systému byl v České republice uplatňován až do roku 1993. Velkou nevýhodou tohoto systému bylo to, že byl značně nepřehledný a poskytoval státu možnost volně nakládat a přerozdělovat vybrané prostředky na důchodové pojištění. Díky tomuto přerozdělování docházelo k tomu, že nevyčerpané prostředky určené do důchodového systému se použily na jiné výdaje státního rozpočtu.

Druhý případ financování důchodového systému „lze rozlišit na dva základní způsoby financování důchodového systému:

- průběžné financování (tzv. „pay-as-you-go“, ve zkratce PAYG) v němž dávky v daném období jsou vypláceny přímo z příspěvků pojištěnců vybraných v tomto období

kapitálové financování, které předpokládá, že z vybraných příspěvků se vytváří fond, který je po určité době schopen krýt náklady na vyplácené dávky.“ (Gregorová, 1998, s.88)

-

2.2 Současný stav důchodového systému v České republice

Český důchodový systém se v současné době skládá ze dvou částí, pilířů. Jedná se o první a třetí pilíř. Druhý pilíř v českém důchodovém systému prozatím neexistuje, ale je součástí schváleného vládního návrhu důchodové reformy.

Prvním pilířem je povinné základní důchodové pojištění, dávkově definované a průběžně financované (PAYG). Je univerzální a zabezpečuje všechny ekonomicky aktivní osoby, právní úprava je jednotná pro všechny pojištěnce, neexistují speciální odvětvová schémata apod. Pouze v oblasti organizačního a administrativního zabezpečení platí určité odchylky pro tzv. silové resorty (např. vojáci, policisté, celníci, hasiči). Důchod ze základního důchodového pojištění pobírá více než 99 % obyvatel ve věku vyšším, než je věková hranice pro nárok na starobní důchod.

Vedle toho existuje dobrovolné doplňkové, příspěvkově definované, kapitálově financované penzijní připojištění se státním příspěvkem - třetí pilíř důchodového systému. Součástí tohoto pilíře jsou i produkty komerčních pojišťoven - zejména životního pojištění. Důchody přiznávané ze třetího pilíře se zatím podílejí na příjmech důchodců zanedbatelnou měrou. [6]

2.3 Důvod neudržitelnosti současného důchodového systému a důvody pro nutnost jeho změny

2.3.1 V České republice

Hlavním problémem nutnosti změny důchodového systému je ten, že již v současné době nestačí vybrané prostředky na financování výplaty důchodů současných důchodcům a stát musí systém dotovat z jiných zdrojů.

Česká republika je značně závislá na demografickém vývoji, jelikož v posledních padesáti letech byl příjem důchodců závislý pouze na příjmech ze státního důchodového pojištění.

Tabulka 1: Počet důchodců a poplatníků pojistného k 30. 9.2011

Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet důchodců celkem	2 674 191	2 703 847	2 738 474	2 770 585	2 808 379	2 842 624
Počet starobních důchodců	1 992 858	2 022 116	2 056 338	2 094 808	2 254 779	2 310 238
Počet poplatníků pojistného	4 853 764	4 903 828	5 145 600	4 849 275	4 992 194	5 043 387
Počet poplatníků na jednoho důchodce	1,82	1,81	1,88	1,75	1,78	1,77
Počet poplatníků na jednoho starobního důchodce	2,44	2,43	2,50	2,31	2,21	2,18

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení, 2011

Klesající tendence vývoje poměru počtu důchodců na poplatníka je patrná z tabulky č.1. Konkrétně od roku 2008 do roku 2011 poklesl počet poplatníků na jednoho důchodce o 2,6 desetin procenta. Z tabulky č. 1 též vyplývá, že od roku 2006 do roku 2008 měl počet poplatníků na jednoho starobního důchodce mírně vzrůstající tendenci. V tomto trendu však nastal v roce 2008 rázný zlom, jelikož v tomto roce byly schválené první razantnější úpravy týkající se důchodového systému, zejména se jednalo o zvýšení věku odchodu do důchodu a mnoho lidí

v předdůchodovém věku volilo často pro ně výhodnější možnost předčasného odchodu do důchodu před pozdějším odchodem do důchodu.

I odhady do budoucna však nejsou příliš příznivé, což dokládá i graf v příloze A, který počítá s rostoucím trendem počtu osob s nárokem na starobní důchod. Z grafu vyplývá předpoklad, že v roce 2055 bude v České republice až 3,6 miliónu osob s nárokem na starobní důchod. Tento extrém mimo jiné způsobí i to, že v roce 2055 budou v důchodovém věku i lidé narození v sedmdesátých letech minulého století.

S tímto problémem přímo souvisí i tzv. „problém stárnutí populace“. Od roku 1989 dochází k značným změnám v populačním vývoji obyvatelstva a to jak díky snížené porodnosti, tak i díky zvyšování průměrné doby dožití.

Naděje člověka dožít se vyššího věku je daleko větší než tomu bylo například před padesáti nebo sto lety. Je to dáno především zvyšováním kvality lékařské péče a jiným životním stylem společnosti. Předpokládané prodloužení délky života je zobrazeno v grafu v příloze B. Z tohoto je patrné, že oproti současnému stavu se očekává zvýšení naděje dožití při narození přibližně v rozsahu 10,8 roku u mužů a 8,7 roku u žen v roce 2070.

Tyto aspekty v důsledku budou mít vliv na celkovou věkovou strukturu obyvatelstva. Nízká porodnost a vyšší doba dožití člověka způsobí nerovnost mezi nově narozenými a počtem zemřelých. Nejlépe je to patrné z grafu věkových struktur – viz. příloha C, který zachycuje postupný vývoj struktury obyvatelstva podle pohlaví v roce 2020, 2030, 2050 a 2070 oproti výchozímu stavu z roku 2008. Jejich tvar je ovlivněn zejména úrovní porodnosti, úmrtnosti a v současné době výrazně roste i význam migrace.

Toto reprodukční chování je založena na celé řadě sociálních, ekonomických a politických důvodů. Na aktuální společenské podmínky lidé reagují různým typem reprodukčního chování. Z historie víme, že

je téměř pravidlem, že během válek roste úmrtnost, a stejně tak jsou velmi typické i následné vlny zvýšené porodnosti, které následují po těchto válečných letech. Například první světová válka přinesla pokles porodnosti a po jejím skončení následoval nárůst porodnosti, který zase vystřídal její pokles v důsledku světové hospodářské krize. Ten pokračoval i na počátku druhé světové války. Od čtyřicátých let dvacátého století dochází k nárůstu porodnosti a to z důvodu snahy se vyhnout totálnímu nasazení. Tento trend pokračoval až do roku 1958, kdy byla uzákoněna interupce, což mělo samozřejmě vliv na sníženou porodnost. Další vlna porodnosti nastala v sedmdesátých letech dvacátého století což bylo důsledkem vládní politiky a také toho, že již byly v reprodukčním věku silné ročníky válečných a poválečných let. Pokles porodnosti pak nastal po roce 1989, kdy se lidem naskytli jiné možnosti a z tohoto důvodu odsouvali svoji reprodukci do pozdějších let. Začátkem dvacátého prvního století pak opět nastává zvýšená porodnost, která v současné době pozvolna ustává.

Na grafu věkové struktury viz. příloha C se výše uvedené události projevují různými výstupky, proto věková struktura vykazuje značné nepravidelnosti. Jasně patrné výstupky znázorňující silné populační ročníky poválečných let a sedmdesátých let, ty však jsou nedostatečně nahrazovány ročníky následujícími. Též je jasně vidět vzrůstající trend prodlužující se délky věku člověka.

Nejedná se ovšem jen pouze o prostý problém reprodukce obyvatelstva, ale hlavně z hlediska ekonomického se jedná o problém poměru ekonomicky aktivního obyvatelstva k ekonomicky neaktivnímu obyvatelstvu, se všemi jeho důsledky. Tím že se bude zvyšovat objem ekonomicky neaktivního obyvatelstva, které je z části nebo zcela závislé na sociální podpoře a mezigenerační solidaritě se bude zvyšovat i celková daňová zátěž ekonomicky aktivního obyvatelstva. Zvyšující se tendence podílu ekonomicky neaktivního obyvatelstva k ekonomicky aktivnímu nám zobrazuje graf očekávaného vývoje podílu osob ve věku

65+ na počet osob ve věku 16-64, viz. příloha D. Zde je též patrný strmý nárůst zejména od roku 2015, což je dáno pozdějším odchodem do důchodu poválečné generace a též strmý nárůst je patrný od roku 2040, kdy začnou odcházet do důchodu první ročníky ze sedmdesátých let dvacátého století.

2.3.2 V Evropské unii

Tento problém není pouze specifický problém České republiky, ale problém změny struktury obyvatelstva v celé Evropě. Z odhadu Evropského statistického úřadu Eurostat vyplývá, že se porodnost začne mírně zvyšovat z 1,54 narozených dětí na jednu ženu v roce 2008 na 1,60 narozených dětí na jednu ženu v roce 2030 a dále pak až na 1,64 v roce 2060, viz graf v příloze E I přes toto se jedná jen o nepatrný nárůst, který nepřesáhne ani prostou míru reprodukce. Fakt, že se v dlouhodobém hledisku bude snižovat podíl ekonomicky aktivních obyvatel k ekonomicky neaktivním nám dokládá další graf (viz. příloha F) vypracovaný evropským statistickým úřadem. Tento graf zahrnuje procentní podíl ekonomicky neaktivního obyvatelstva k ekonomicky aktivnímu obyvatelstvu. Z tohoto grafu je patrné, že tento problém mají všechny státy EU a dále z grafu jasně vyplývá předpoklad, že v roce 2060 bude podíl osob nad 65 let věku oprati počtu ekonomicky aktivních obyvatel na dvojnásobku současného stavu.

Toto vše dokládá, že současný důchodový systém je v budoucnu finančně neudržitelný. Ve většině evropských států tedy dochází postupně k reformám důchodového zabezpečení. Systém průběžného financování důchodového zabezpečení se ukázal, že je v budoucnu nerealizovatelný jako jediný zdroj zabezpečení ve stáří. Z tohoto důvodu hlavně, ve státech bývalé východní Evropy začal být kladen důraz na kombinaci průběžného financování se soukromým spořením.

3 DŮCHODOVÉ SYSTÉMY V EU

Důchodové systémy v EU mají rozdílné pojetí a to jak z hlediska rozdílných kulturně-společenských tradic, tak díky tomu, že se jednotlivé státy Evropy nacházejí v různé fázi reformy důchodového systému. V celkovém kontextu se dá však říci, že mají jednotnou koncepci diverzifikace příjmů v důchodu a totožný fakt, že do důchodového systému je zapojen veřejný sektor. Jednotlivé státy se liší pouze mírou jeho zapojení. Veřejný penzijní systém často poskytuje minimální garantovaný důchod. Některé státy mají garantovanou minimální výši důchodu, v jiných státech záleží na výši naspořené částky v penzijním systému. Z přehledu stávajících penzijních systémů v EU zpracovaného Evropským statistickým úřadem (viz. příloha G), jasně vyplývá, že jediné tři státy, které nemají v důchodovém systému zaveden druhý pilíř je Česká republika, Řecko a Estonsko. V České republice toto řeší nově schválená reforma důchodového systému.

Z této tabulky též vyplývá zajímavé srovnání přístupu jednotlivých států EU k zaměstnaneckému penzijnímu pojištění. Ve státech s dlouholetou tradicí důchodového systému jako je Německo a Rakousko, existuje velmi silné zastoupení zaměstnaneckých fondů. Oproti tomu ve státech bývalé východní Evropy jako jsou Maďarsko, Slovensko nebo i Česká republika tato tradice zcela chybí.

V neposlední řadě tabulka v příloze G dokazuje fakt, že v prvním pilíři je částka důchodu vesměs odvislá od částky mzdy v produktivním věku života člověka.

Další zajímavou studii provedla společnost Mercer, která se postupně v letech 2009, 2010 a 2011 pokusila porovnat světové důchodové systémy. Výsledkem tohoto srovnání je sestavení indexu hodnotícího přiměřenost, udržitelnost a integritu penzijního systému. Čím vyšší hodnotu Melbourne Mercer Global Pension Index má, tím je důchodový systém dané země lepší. Z této studie vyplynulo, že nejlepší

důchodový systém má Nizozemí následuje ho důchodový systém v Austrálii, Švýcarsku a Švédsku.

V následující kapitole bych se ráda věnovala porovnání důchodových systémů ve vybraných státech EU. Jako první zemi pro porovnání důchodového systému jsem si vybrala Nizozemí, a to právě pro jeho kladné hodnocení společnosti Mercer. Dále pak představím důchodové systémy států sousedících s Českou republikou, jelikož z demografického hlediska mají k České republice nejbliže.

3.1 Důchodový systém v Nizozemí

Jedná se o systém založen na třech pilířích.

První pilíř je státní PAYG systém (dávkově definovaný systém) a zajišťuje maximálně 50 % průměrné mzdy (70 % pro svobodné) za podmínky přispívání do průběžného pilíře v době 15–65 let, jinak se důchod za každý rok o 2 % snižuje. Do prvního pilíře zaměstnanci odvádějí 18,25% své hrubé mzdy.

Druhý pilíř zahrnuje zaměstnanecké fondy, které zde mají velkou tradici a tak se investování do druhého pilíře týká až 90 % zaměstnanců. Druhý pilíř je financován odvodem z hrubých mezd ve výši 17,95 % (zaměstnavatel 14,0 %, zaměstnanec 3,95 %). Třetí pilíř zahrnuje soukromé daňově zvýhodněné spoření.

V Nizozemí též existuje i soukromý PAYG systém, který je ale v útlumu.

Důchodový věk se bude postupně odsouvat až na 67 let. [21]

3.2 Důchodový systém v Německu

Důchodový systém v Německu je hodně podobný důchodovému systému v České republice. Je založen též na třech pilířích.

První pilíř je státní DB PAYG systém a odvádí se do něj 19,9 %, z hrubé mzdy (9,55 % je sraženo z hrubé mzdy zaměstnanci a 9,55 % za zaměstnance odvádí jeho zaměstnavatel).

Druhý pilíř představují dobrovolná zaměstnanecká pojištění a třetím pilířem jsou různé formy soukromého pojištění, které má v Německu zřízeno více jak 55% domácností.

Doba pojištění včetně náhradních dob pojištění je 35 let pro uznání nároku na starobní důchod.

Odchod do důchodu je v současné době pro ženy a muže stejný v 65-ti letech, ale postupně se však věk odchodu do důchodu bude zvyšovat až na 67 let [23]

3.3 Důchodový systém V Rakousku

Důchodový systém v Rakousku je rovněž založen na třech pilířích.

První pilíř je státní povinný PAYG systém. Pokrývá téměř většinu ekonomicky aktivní populace. Je zajišťován samostatnými pojišťovacími subjekty sdruženými v Hlavním svazu rakouských nositelů sociálního pojištění. Do státního penzijního systému povinně přispívají zaměstnanci 10,25 % ze mzdy i zaměstnavatelé 12,55 % ze mzdy zaměstnance. Systém je značně členitý podle profesí. Existují zde samostatné pojišťovací systémy pro horníky, železničáře, státní zaměstnance.

Druhým pilířem jsou zaměstnanecké fondy garantované kolektivními smlouvami, které mají v Rakousku dlouhodobou tradici.

Příspěvky do těchto fondů platí pouze zaměstnavatel a jsou daňově uznatelné. Fondy jsou vytvářeny ve formě akciových společností a jsou vlastněny bankami a pojišťovnami.

Třetím pilířem je nepovinné komerční penzijní připojištění.

Penzijní dávky vyplacené kombinací zaměstnaneckých fondů a státem garantované penze dosahují přibližně 70 % hrubých příjmů dosahovaných před odchodem do důchodu.

Doba pojištění nutná pro uznání nároku na starobní důchod je buď 15 let v posledních 30-ti letech nebo 25 let za celý produktivní život.

Odchod do důchodu je v Rakousku pro muže v 65 letech a pro ženy v 60 letech. Postupně však do roku 2033 bude docházet ke zvýšení důchodového věku žen rovněž na 65 let. [15]

3.4 Důchodový systém na Slovensku

Reforma proběhla v roce 2005 a další změny v roce 2008 – 10. Slovensko má rovněž tří pilířový systém.

První pilíř funguje na principu DB PAYG, kdy do systému odvádí 14 % ze mzdy zaměstnavatel a 4% platí zaměstnanec.

Druhý pilíř: funguje na principu DC PAYG (příspěvkově definovaný systém) a je povinný. Odvádí se do něj 9 % mzdy zaměstnance.

Třetí pilíř je nepovinný, soukromý a daňově zvýhodněný. Zůstala tu též v původním, čistě PAYG systému a po určité době platila i možnost se do něj vrátit (v letech 2008 a 2009).

Doba pojištění nutná pro uznání nároku na starobní důchod je 25 let, ve vybraných profesích je nižší.

Minimální doba spoření pro nárok na penzi v obou pilířích je 15 let a důchodový věk 62 let. [21]

3.5 Důchodový systém v Polsku

Reforma proběhla v roce 1999 a poslední parametrické úpravy v dubnu 2011. Polsko má tří pilířový systém.

První pilíř je reformovaný PAYG systém, který funguje také na principu NDC (Notional Defined Contribution) tzv. příspěvkově definovaný systém virtuálních osobních účtů. Každý občan má v systému svůj účet, na kterém se vede evidence jeho příspěvků do důchodového systému. Ty bývají valorizovány jednou ročně podle rozhodnutí vlády. Do tohoto pilíře přispívají účastníci systému 17,22 % ze mzdy a prostředky nejsou investovány do finančních instrumentů na kapitálovém trhu.

Druhý pilíř je povinný a plně fondový a jeho zhodnocení závisí na vývoji kapitálového trhu. Výše příspěvků do druhého pilíře činí 2,3 %.

Třetí pilíř je volitelný systém zaměstnaneckých penzijních plánů a individuálních důchodových účtů.

Doba pojištění nutná pro uznání nároku na starobní důchod je 25 let pro muže a 20 let pro ženy.

Důchodový věk: 65 let muži, 60 let ženy. První ženy s fondovou složkou odešly do důchodu v roce 2009 [21, 22]

3.6 Zhodnocení vybraných důchodových systémů

Všechny popisované důchodové systémy mají shodnou koncepci důchodového systému založenou na třech pilířích.

První pilíř je ve všech sledovaných státech povinný státní průběžně financovaný systém. Jednotlivé státy se liší pouze velikostí procentní částky odvodu ze mzdy zaměstnance, která se do tohoto pilíře odvádí. Nejvíce a to 22,75% ze mzdy odvádí do tohoto pilíře

v Rakousku, následuje pak Nizozemí s 18,25% a nejméně se odvádí v Polsku 17,22% ze mzdy.

Druhý pilíř se pak již vyznačuje jasnými rozdíly. Zatímco ve státech s dlouhotrvající tradicí důchodového systému jako je Německo, Rakousko a Nizozemí v tomto pilíři převládají zaměstnanecké fondy, ve státech s bývalým komunistickým režimem, pro které je tento pilíř z hlediska historického novinkou, jako je Slovensko a Polsko, je tento druhý pilíř tvořen povinným fondovým spořením.

Třetí pilíř důchodového systému shodně ve všech sledovaných státech tvoří různé druhy komerčního penzijního připojištění.

Další odlišnost ve zkoumaných důchodových systémech je doba pojištění nutná k uznání nároku na starobní důchod. Ta je nejvyšší v Nizozemí, dělá až odpracovaných 50 let, i když v případě, že jedinec odpracuje méně let, neztrácí nárok na důchod, ale snižuje se výše jeho důchodu o 2% za každý neodpracovaný rok. Druhá nejdelší doba nutná pro uznání starobního důchodu je pak v Německu, ta činí 35 let. Ostatní státy mají shodnou požadovanou odpracovanou dobu pro uznání starobního důchodu a to 25 let.

Z porovnání vybraných důchodových systémů a též z tabulky č. 2 zabývající se porovnáním všech důchodových systémů v EU vyplývá, že trendem v EU je zavádění třípilířového důchodového systému. Tímto se diverzifikují budoucí příjmy v důchodovém věku a zvýší se tak šance na vyšší příjmy, tak jak je tomu například v Nizozemí.

Velmi šťastným řešením je dle mého názoru i zapojení zaměstnavatelů do systému důchodového zabezpečení v druhém pilíři důchodového systému, jako je to například v Německu nebo v Rakousku. V České republice však toto naráží na problém historický, kdy zde zaměstnavatelé ve většině případů nemají výrazný zájem tento typ benefitů. V České republice zaměstnavatelé jako formu benefitu využívají pouze příspěvek do penzijního připojištění, tzv. třetího důchodového pilíře. Tento třetí pilíř je pro ně v současné době daňově výhodný.

4 DŮCHODOVÁ REFORMA V ČESKÉ REPUBLICE

Rozhodnutí provést důchodovou reformu v České republice není novinkou. Již v roce 2004 politická reprezentace ustanovila komisi pro přípravu podkladů pro rozhodnutí o důchodové reformě v České republice pod vedením Vladimíra Bezděka – tzv. Bezděkovu komisi“, která v červnu 2005 předala vládě závěrečnou zprávu s prvními návrhy důchodové reformy. Na tuto zprávu navázal v lednu 2010 Poradní expertní sbor ministra financí a ministra práce a sociálních věcí („PES“). Ten pak v červnu 2010 předložil novou zprávu s návrhy důchodové reformy. Tato zpráva byla podkladem k jednání o důchodové reformě.

Návrh koncepce nové důchodové reformy měla před volbami v roce 2010 každá z politických stran. Po volbách pak vítězná koalice začala pracovat na návrhu důchodové reformy, která byla v konečném návrhu schválena 6.11.2011. Bohužel je škoda, že se tento návrh nepodařilo prosadit napříč politickým spektrem, protože dle mého názoru s takto závažným a do budoucna zasahujícím zákonem by měly souhlasit všechny politické strany ve sněmovně.

4.1 Návrhy jednotlivých politických stran na změnu důchodového systému prezentované ve volbách do poslanecké sněmovny v roce 2010

4.1.1 Občanská demokratická strana (ODS)

V oblasti důchodové reformy ODS prosazovala Podporu připojištění a spoření na důchod. Jedná se hlavně o různé formy penzijního připojištění a spoření na důchod včetně většího zapojení zaměstnavatelů a konkurenci penzijních plánů. Navrhovala možnost

dobrovolného převodu části důchodového pojištění (4% + doplatit 2%) do důchodových fondů. Fondové hospodaření mělo být založeno na partnerství veřejného a soukromého sektoru a provozováno pod důsledným dozorem státu. Jeden fond měl být státní, a tedy i státem garantovaný.

Dále navrhovala existenci dobrovolného příspěvek 1 % z důchodového pojištění rodičům (pěstounům) pojištěnce na zvýšení jejich příjmu v seniorském věku. Tím by byla výrazně demonstrována mezigenerační solidarita v rodině a vazba mezi počtem řádně vychovaných dětí a příjmem v důchodu.

Předpokladem spuštění důchodové reformy měla být dostatečná finanční rezerva pro přechodné období na speciálním a již vytvořeném účtu. Veškeré privatizační příjmy plánovala směřovat na reformu penzí.
[16]

4.1.2 TOP 09

V oblasti důchodové reformy TOP 09 prosazovala etapovou transformaci vedoucí k výkonnějšímu vícesložkovému systému. Důchodová reforma by měla mít několik fází. První fáze měla být osvětová, která by zajistila plnou informovanost veřejnosti o připravované důchodové reformě. V druhé fázi by přistoupila ke změně systému na tzv. vícesložkový:

1. průběžný – financovaný z povinného důchodového pojištění, výše odvodu by byla 28%

2. kapitalizační – občan se může dobrovolně rozhodnout pro svůj vstup. V případě, že do něj vstoupí, sníží se mu odvod do průběžné složky na 24 %, avšak bude mít povinnost platit na svůj kapitalizační účet nejméně 6 %.

Dále navrhovala, že ten kdo má rodiče pobírající starobní důchod, tak by z jeho účtu byla rodičům pravidelně odesílána částka ve výši 2 %.[17]

4.1.3 Věci veřejné (VV)

V oblasti důchodové reformy VV prosazovaly třísloužkový důchodový systém financovaný z těchto zdrojů:

- stávající průběžný systém financování z odvodů na sociální pojištění.
- možnost spoření 4 % z odvodů na sociální pojištění v jediném státním penzijním fondu.
- soukromé komerční penzijní připojištění.

Navrhovaly umožnit na základě principu dobrovolnosti převádět částku rovnající se 4% (z 28%) pojistného do nově vzniklého státního penzijního fondu. Výnosnost fondu předpokládaly 2% nad hodnotu inflace díky investicím do státních dluhopisů.

Dále navrhovaly motivační podporu tak, že každému, kdo má již uzavřené penzijní připojištění a rozhodne se pro převod, bude zvýšena výše státní podpory na penzijní připojištění na dvojnásobek, tedy na 300 Kč po dobu 3 let.

Prosadit důsledné oddělení důchodového rozpočtu od rozpočtu státního; případné přebytky zhodnocovat ve fondovém systému a neutráct ve státním rozpočtu.

Dále navrhovaly věk odchodu do důchodu na 65 let, který se nebude již v budoucnu navyšovat a omezit odchod do předčasného důchodu zvýšením procentuální sazby snižující výši měsíčního důchodu ze současných 3,8 % na 6,5 % za každý rok předčasného důchodu (max. 3 roky).

Též jejich návrh obsahoval zastavení výplaty důchodů těm, kteří kromě důchodu pracují a jejichž mzda je vyšší než dvojnásobek průměrné mzdy, ale zároveň podpořit zaměstnávání seniorů snížením odvodů do důchodového systému pro zaměstnavatele důchodců.

Krytí celkových nákladů na reformu viděly v ekonomických opatření k vyrovnání rozpočtu, tzn. například daňová amnestie, centrální nákup a elektronické aukce, zdanění hazardu a prostituce. [18]

4.1.4 Česká strana sociálně demokratická (ČSSD)

V oblasti důchodové reformy ČSSD prosazovala vyšší nárůst důchodů, tak aby se reálná hodnota důchodů udržela alespoň na úrovni 55% průměrné čisté mzdy. Uskutečnit to chtěla prostřednictvím jednorázového dorovnání (tzv. třináctým důchodem) financovaným z dividend společnosti ČEZ ve výši 2400 Kč. Dále navrhovala zavést minimální důchod pro samostatně žijící důchodce ve výši 1,2 násobku životního minima. Odmítala zavádění kapitálového připojištění na úkor průběžného systému a chtěla rozvíjet průběžný systém financování penzí.

Dalším z návrhů bylo též prodlužování odchodu do důchodu a zvyšování počtu odpracovaných let pro přiznání starobního důchodu.

Navrhovala též u vybraných rizikových povolání umožnit dřívější odchod do důchodu na základě dodatečného povinného pojištění placeného zaměstnavatelem s podporou státu.

Posledním z návrhů, které bych ráda zmínila je podpora a rozvoj systému dobrovolného důchodového připojištění a podobných produktů životního pojištění tak, aby mobilizovaly větší zdroje pro zabezpečení stáří. [19]

4.1.5 Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM)

V oblasti důchodové reformy KSČM navrhovala zastavení dalšího zvyšování hranice odchodu do důchodu a při odchodu do předčasného důchodu nekrátit jeho výši.

Dále navrhovala ponechat formu průběžného, státem garantovaného důchodu a připojištění umožnit i nadále pouze na dobrovolném základě a s možným příspěvkem zaměstnavatele. Zvyšovat minimální důchod postupně až na 10 000 Kč měsíčně a valorizovat důchody podle životních nákladů domácností důchodců. [20]

4.2 Vývoj důchodové reformy v ČR

Debaty o důchodové reformě probíhají již velmi dlouho. První razantnější krok týkající se důchodového systému byl realizován prostřednictvím zákona č. 425/2003 Sb. o důchodovém pojištění a nabyl účinnosti 1. ledna 2004. Tímto zákonem byla zejména prodloužena délka věku odchodu do s cílem postupného dosažení jednotné hranice 63 let pro muže a bezdětné ženy v roce 2013. Důchodový věk pro ostatních ženy zůstává i nadále diferencovaný podle počtu vychovaných dětí, a to v rozmezí 59 až 62 let. Dále se pak zredukovala doba studia po dovršení osmnácti let věku života jako náhradní doba pojištění pouze na šest let.

V dalších letech pak postupně dochází k valorizacím důchodů a k další razantnější úpravě pak dochází v roce 2008 zákonem č. 306/2008 Sb. o důchodovém pojištění, který nabývá platnosti 1.1.2010. Tento zákon upravuje postupné prodloužení doby pojištění potřebné pro vznik nároku na starobní důchod z 25 roků na 35 roků včetně náhradních dob pojištění nebo na 30 roků bez náhradních dob pojištění, dále pak zrušení doby studia získané v období po účinnosti návrhu zákona jako náhradní doby pojištění s výjimkou posuzování

nároku na invalidní důchody. Za náhradní dobu pojištění je stále považována doba péče o dítě ve věku do 4 let, péče o osobu, která je závislá na péči jiné osoby a o dobu bývalé základní vojenské služby. Tento zákon také upravuje dále pokračující zvyšování doby odchodu do důchodu na 65 let u mužů a žen, které nevychovaly žádné dítě nebo jedno dítě a 62 až 64 let u žen podle počtu vychovaných dětí.

V roce 2010 pak došlo pouze k valorizaci důchodů a až v roce 2011 byly realizovány další razantnější změny, které se do povědomí veřejnosti dostaly pod názvem „malá důchodová reforma“.

4.3 „Malá důchodová reforma“

V roce 2011 v rámci přípravy zákona o důchodové reformě došlo k novelizaci zákona č. 220/2011 Sb. o důchodovém pojištění, která nabyla účinnosti dnem 22.7.2011. V této novele je několik legislativních změn s různým časovým horizontem, které mají dopad na většinu pojištěnců.

Spolu s účinností novely zákona o důchodovém pojištění, nabyla účinnost i ustanovení o průměrné mzdě, o nových pravidlech valorizace důchodů a o přesunu některých kompetencí na ministerstvo práce a sociálních věcí. Zvyšování důchodů bude nově odpovídat růstu indexu spotřebitelských cen a jedné třetině růstu reálných mezd. Dále o zvyšování nebude rozhodovat vláda samostatným nařízením, ale bude provedeno podle přesně stanovených pravidel vyhláškou Ministerstva práce a sociálních věcí.

Od 30.9.2011 pak došlo k dalším změnám. Jedná se zejména o stanovení nového způsobu výpočtu základu pro stanovení starobního důchodu zavedením třetí redukční hranice. Tento způsob výpočtu tak více zohledňuje dosahované příjmy před nárokem na starobní důchod. Do té doby byl systém stanovování důchodů velmi rovnostářský.

Dále bylo stanoveno, že se rozhodné období pro přiznání starobního důchodu bude postupně prodlužovat až na 30 let. Začínat bude 19. rokem věku a končit bude rokem bezprostředně předcházejícím roku přiznání důchodu. Do tohoto období se nezahrnují roky před kalendářním rokem 1986 a vylučuje se doba soustavné přípravy na budoucí povolání. Postupné prodlužování rozhodného období je patrné z tabulky v příloze H. [12]

Velkou změnou je též pro pojištěnce změna týkající se zvýšení věku pro odchod do důchodu a s tím i související postupné zrušení zohledňování žen, které vychovávaly děti. Přesně je to vymezeno v příloze I.

Poslední změna, která nastala od 30.9.2011 se týká souběhu nároků na starobní a invalidní důchod. Nově bude moci poživatel invalidního důchodu opakovaně uplatnit nárok na starobní důchod i v případě zamítnutí předchozích žádostí z důvodu vyššího invalidního důchodu. Může totiž dojít k situaci, kdy je tento invalidní důchod snížen nebo dokonce zanikne. Nová žádost o starobní důchod bude posouzena podle nových skutečností.

1.ledna 2012 nabude účinnosti poslední změna stanovená novelou zákona o důchodovém pojištění.

Dojde k novému způsobu určování základní výměry starobního důchodu, výše základní výměry starobního důchodu bude 9% průměrné mzdy měsíčně. Do 30.9.2011 byla stanovena pevnou částkou 2.230,- Kč.

Dojde ke změně ve společném posuzování účasti na důchodovém pojištění osob, které jsou současně jednateli i společníky téže společnosti s ručením omezeným. Účast na pojištění v případě výkonu více právních vztahů se posuzuje samostatně v každém tomto právním vztahu. Výjimkou bude situace, kdy jednatel společnosti s ručením omezeným je současně společníkem téže společnosti s ručením omezeným. V takovém případě je účasten pojištění z těchto činností jen jednou (příjmy z obou činností se budou sčítat).

Dojde též k doplnění „mezipásma“ záporné sazby u tzv. předčasných starobních důchodů. Na předčasný starobní důchod bude mít nárok pojištěnec, který získal potřebnou dobu pojištění a do dosažení důchodového věku mu ode dne, od něhož se starobní důchod přiznává, chybí maximálně:

- roky, pokud jeho důchodový věk je nižší než 63 let,
- 5 let, pokud je jeho důchodový věk alespoň 63 let a dosáhl věku alespoň 60 let.

Snížení důchodu při předčasném odchodu do důchodu od 1.10.2011 je do 360. dne před dosažením důchodového věku o 0,9 %, od 361 – do 720. dne o 1,2 % (mezipásma) a od 721. dne před důchodovým věkem o 1,5 %.

Poslední změnou je zkrácení lhůty pro obnovu nároku na vdovský a vdovecký důchod a zrušení nároku na 12 měsíčních splátek vdovského nebo vdoveckého důchodu při uzavření nového sňatku. Ruší se tak jednorázová výplata částky při zániku nároku na tento důchod uzavřením nového manželství. Lhůta pro možnost opětovného vzniku nároku na vdovský nebo vdovecký důchod, pokud dojde znovu ke splnění zákonem stanovených podmínek, se zkracuje z pěti let na dva roky. Změna se bude týkat nároků vzniklých po 31.12.2011. [12]

4.4 Schválená důchodová reforma

Nová koncepce důchodové reformy byla schválena sněmovnou 6.11.2011 a vstoupí v platnost 1.1.2013.

Tato reforma přinese následující změny v důchodovém pojištění.

Největší změnou bude zajisté vznik tzv. druhého pilíře, který bude založen na dobrovolné účasti. Jedná se vlastně o dobrovolné penzijní spoření (tzv. opt-out) v podobě vyvedení 3% sociálního pojištění na soukromé individuální účty občanů ČR vedené u penzijních

společností za podmínky další dodatečné vlastní platby minimálně ve výši 2% ze základu pro výpočet odvodu na sociální pojištění. Vstup do dobrovolného opt-outu bude umožněn lidem mladším 35 let. Jejich rozhodnutí je pak nevratné, ze systému již nebudou moci vystoupit. Zda využijí tento systém, či nikoli, se lidé, kterým bude v době vstupu zákona v platnost více než 35 let, budou moci rozhodnout do 31. 12. 2012. Na realizaci svého rozhodnutí budou mít šest měsíců, vstup do systému individuálních účtů jim bude umožněn právě v druhém pololetí roku 2012. [10]

Prostředky z tohoto fondu bude mít každý na svém individuálním účtu u penzijní společnosti. Ta s majetkem klientů nemůže sama disponovat. Veškeré operace s penězi účastníků bude provádět na pokyn střežatele.

Předpokládá se, že tyto účty budou spravovat buď stávající penzijní fondy, které se přemění na penzijní společnosti a majetek účastníků se oddělí od majetku akcionářů. Ty však budou muset pro druhý fondový pilíř požádat o rozšíření licence a budou též muset splnit náročnější požadavky na kapitál a systém řízení investic. Však i nový zájemce o správu individuálních penzijních úspor bude moci založit novou penzijní společnost, pokud splní zákonné požadavky, které bude definovat novou legislativou ministerstvo financí. Penzijní společnosti povinně nabídnou čtyři investiční profily včetně fondu investujícího výhradně do českých státních dluhopisů pro občany preferující jistotu státní garance.

Předpokládá se, že pro penzijní společnosti budou povinné tyto investiční profily:

- dynamický ... s předpokládaným výnosem 5-7%,
- vyvážený ... s předpokládaným výnosem 4-7%,
- konzervativní ... s předpokládaným výnosem 3-4%,
- profil státních dluhopisů ČR ... s předpokládaným výnosem 2-3%,

Dá se říci, že konzervativnější strategie je vhodná pro kratší dobu účasti ve druhém spořicí pilíři a dynamická nebo vyvážená dynamická nebo vyvážená dynamická nebo vyvážená dynamická nebo vyvážená pro mladší účastníky.

Výhodnost vstupu do druhého pilíře je velmi individuální. Je sice navržen tak, aby byl výhodný pro většinu obyvatel, avšak vstup do druhého fondového pilíře se pravděpodobně vyplatí lidem s průměrným a vyšším příjmem a také lidem mladším, kterým se prostředky budou zhodnocovat déle.

Dalším specifikem druhého pilíře je forma, jakou budou penze z druhého pilíře vypláceny. Buď to bude formou:

- doživotní penze (po smrti příjemci výplata skončí),
- nebo doživotní penzí s pozůstalostní penzí na tři roky, tzn., že v případě úmrtí příjemce penze je vyplácena pozůstalostní penze ve stejné výši,
- třetí možností je vyplácení formou renty po dobu minimálně 20 let. V tomto případě, pokud by příjemce v průběhu čerpání zemřel, výplata pokračuje po zbytek doby formou pozůstalostní penze ve stejné výši.

Pokud účastník dobrovolného systému zemře v průběhu spořicí fáze - tedy před tím, než začne ze systému čerpat - stávají se naspořené prostředky součástí dědického řízení.

Vstupem do druhého pilíře se nemění nároky na invalidní, vdovské a pozůstalostní penze. Ty zůstanou stejné jako u pojištěnců, kteří do druhého pilíře nevstoupili. Zachována bude i stejná výše základní výměry starobního důchodu (dnes je ve výši 2.230,- Kč).

V případě ztráty zaměstnání se povinnost platit do druhého fondového pilíře pozastavuje tak jako povinností platit do prvního průběžného pilíře. Pokud tedy nemá účastník druhého fondového pilíře výdělečný příjem, pak neplatí žádné příspěvky.

Poplatky za správu u nově vzniklých penzijních fondů druhého pilíře budou stanoveny v nových zákonech.

Začátek spoření v druhém pilíři by mělo začít od 1.1.2013. Rozhodnutí účastníků a licencování fondů by mělo začít v průběhu roku 2012.

Další novinkou v důchodové reformě je tzv. mezigenerační solidarita, která má mít motivační charakter. Jedná se vlastně o možnost převodu částky ve výši jednoho procenta mzdy, respektive vyměřovacího základu, potomků vůči svým rodičům, kteří jsou ve starobním důchodu. Toto by mělo sloužit jako motivační faktor, že k zodpovědné výchově dětí, které budou moci svým rodičům „přilepšit“ částkou ve výši jednoho procenta jejich mzdy. Jde skutečně o bonus, který budou lidé moci dobrovolně svým rodičům poskytnout, aniž by jim byl krácen z jejich vlastního spoření na důchod či jim byl odečítán z platu. [13]

V třetím pilíři důchodového systému též nastanou také úpravy současného systému penzijního připojištění. Změní se minimální částka pojištění pro získání státní podpory, ta se zvyšuje na 300,- Kč. V současnosti lze příspěvek získat již při spoření ve výši 100,- Kč měsíčně. Při minimální vkládané částce 300,- Kč by měly účastníci penzijního připojištění dostávat od státu měsíčně 90,- Kč. Nad třístakorunové úspory by za měsíc obdrželi 90,- Kč a 20 procent ze spořené částky. Při úspoře 1.000,- Kč a více budou od státu měsíčně dostávat 230,- Kč. Maximální výše státního příspěvku na penzijní připojištění se tak má zvýšit až na 2.760,- Kč ročně. V současnosti je to 1.800,- Kč za rok. [14]

5 ZHODNOCENÍ NAVRŽENÉ A SCHVÁLENÉ DŮCHODOVÉ REFORMY

5.1 Porovnání schválené vládní reformy s předvolebními programy jednotlivých vládních stran

Ve schválené důchodové reformě se tedy počítá se zavedením druhého pilíře s tím, že se 3% z placeného sociálního pojištění budou vyvedeny z prvního pilíře a lidé si doplatí 2% ze základu pro výpočet na sociální pojištění do druhého pilíře. Vstup do něj je dobrovolný, ale nevratný.

ODS navrhovala také zavedení druhého pilíře, ale navržené procentní sazby se trochu lišily. Navrhovala vyvést 4% z prvního pilíře a dále doplatit 2% ze základu pro výpočet na sociální pojištění do druhého pilíře. Účast v druhém pilíři by byla dobrovolná.

TOP 09 navrhovala vyvést 4% z prvního pilíře a doplatit 2% ze základu pro výpočet na sociální pojištění do druhého pilíře. Účast v druhém pilíři by byla dobrovolná.

VV navrhovaly vyvést 4% z prvního pilíře do jediného státního penzijního fondu, který by byl nově zřízen. Bez dalšího doplácení. Účast v druhém pilíři by byla dobrovolná.

ČSSD odmítala zavedení druhého pilíře - kapitálové pojištění.

KSČM také nesouhlasila se zavedením druhého pilíře.

Z tohoto je patrné, že vládnoucí koalice ODS, TOP 09, VV měly na zavedení druhého pilíře téměř shodný názor, též panoval shodný názor v tom, že bude založen na bázi dobrovolného vstupu, odlišností je pouze procentní sazba, která ve vládním návrhu je o jeden procentní bod nižší v oblasti vyvedení z prvního pilíře. Dále se vládou schválený návrh liší v povinnosti doplatit si 2% sazbu % ze základu pro výpočet

na sociální pojištění do druhého pilíře. Tento návrh měly ve svém programu pouze ODS a TOP 09. VV s tímto nepočítaly.

ČSSD a KSČM se zavedením druhého pilíře nesouhlasí.

Nesouhlas ČSSD a KSČM se zavedením druhého pilíře bych viděla jako problém do budoucna. Jelikož důchodová reforma je program s dlouhodobým horizontem a měl by být tedy schválen všemi stranami zastoupenými ve sněmovně, aby se snížilo riziko, že v budoucnu dojde k jeho radikálním změnám.

Další novinkou v důchodové reformě je možnost převodu částky ve výši jednoho procenta mzdy, respektive vyměřovacího základu, potomků vůči svým rodičům, kteří jsou ve starobním důchodu.

Tento návrh měly pouze strany ODS a TOP 09 a to v odlišných procentech. OSD navrhovala připívat 1% a TOP 09 2%. Ostatní strany s tímto návrhem nepočítaly.

V tomto nespátřuji žádný problém do budoucna. Pouze se domnívám, že se tímto zvýší administrativní zátěž.

Na zachování současného penzijního připojištění měly shodný názor všechny strany. Změnou týkající se minimální částky vkladu, pro přiznání státní podpory, jak je uvedeno ve schválené důchodové reformě, se žádná ze stran v předvolebním programu nezabývala.

Ještě je důležité zmínit jednu velice diskutovanou oblast, která se netýká přímo schválené důchodové reformy, ale novely zákona č. 220/2011 o důchodovém pojištění, která důchodové reformě předcházela. Zejména se jedná o posun věku odchodu do důchodu, který se bude neustále zvyšovat.

OSD a TOP 09 VV a ČSSD souhlasily s nutností zvyšování věku odchodu do důchodu. Konkrétní maximální věk odchodu do důchodu navrhovaly pouze VV a to 65 let. Ostatní strany konkrétní čísla neuváděly. KSČM byla proti zvyšování hranice odchodu do důchodu.

5.2 Názory veřejnosti na důchodovou reformu

5.2.1 Názory veřejnosti na schválený zákon o důchodové reformě

Důchodová reforma je velice diskutovaným tématem i mezi širokou veřejností. Agentura Ipsos provedla počátkem měsíce října 2011 průzkum veřejného mínění, z něhož jsou jasné obavy veřejnosti nad úspěšností důchodové reformy. 74% dotázaných nesouhlasí se zavedením druhého pilíře důchodové reformy, jak je patrné z grafu v příloze J.

Většina dotázaných (80% - viz. příloha K) zastává velice pesimistický názor v oblasti své životní úrovně v případě odchodu do důchodu. Mladí lidé do 24 let jsou méně pesimističtější než lidé nad 35 let. Ženy jsou také více pesimističtější než muži, což je dáno i tím, že ženy v celkovém měřítku mívají nižší mzdy a tím i nižší důchody než muži.

Z výzkumu též vyplývá (viz. příloha L), že 31% dotázaných si nespoří na důchod vůbec, což je velice alarmující. Častěji se jedná o mladé lidi a ženy. Toto souvisí s tím, že mladí lidé oddalují spoření na důchod do pozdějšího věku a fakt nespoření na důchodový věk u žen patrně souvisí též s vyšší příjmů, kterým disponují.

55% respondentů si spoří pouze pomocí penzijního připojištění a jen 20% pomocí jiných produktů spoření.

Pesimistické očekávání veřejnosti týkající se zhoršení životní úrovně po odchodu do důchodu je z velké míry způsobeno mylným očekáváním veřejnosti, že stát by se měl o občany v důchodovém věku plně postarat, jak tomu bylo v posledních 50-ti letech. Tato mylná očekávání ovšem v lidech vzbudil stát, jelikož v posledních padesáti letech opravdu tuto funkci plnil

V důsledku snížené porodnosti a zvyšujícímu se věku dožití už do budoucna není udržitelná situace, že jediným příjmem ve stáří bude jen příjem z prvního pilíře.

5.2.2 Názory veřejnosti na zvyšující se věk odchodu do důchodu v kontextu s přizpůsobením se lidského organismu na delší pracovní aktivní dobu.

Důchodová reforma, nebo spíše novela zákona č. 220/2011 Sb. o důchodovém pojištění, která předcházela důchodové reformě též upravuje dobu odchodu do důchodu.

Zvyšující se věk pro odchod do důchodu sebou nese i negativní stránky, týkající se přizpůsobení lidského organismu na delší pracovní aktivní dobu. Se zvyšujícím se věkem dochází přirozeně k úpadku jednotlivých schopností pracovníka. Jedná se zejména o kognitivní změny, které se projevují u každého jedince individuálně.

Změny dané stárnutím se projevují zejména v těchto procesech:

- smyslovém vnímání (po šedesátém roce věku života dochází asi u 90% osob k výraznému zhoršení zraku a asi u 30% osob k výraznému zhoršení sluchu. Toto sebou přináší celkově snížení výkonnosti pracovníků.)
- změnách aktivační úrovně (staří lidé jsou celkově pomalejší. Zpracování informací a jejich reakce na nové informace vyžaduje delší dobu.)
- inteligenci (ve stáří často dochází k poklesu inteligence, i když toto závisí na každém jednotlivém jedinci a souvisí to s mnoha dalšími faktory, jako je genetická výbava, stupeň dosaženého vzdělání apod.)
- paměti (ve stáří dochází k celkovému útlumu a zpomalení všech paměťových procesů jak v ukládání, tak ve vybavování si

informací. Pokles paměťových funkcí je též specifický u každého jedince. Záleží zde opět na jeho genetických předpokladech na aktuálním zdraví, na zkušenostech a jeho duševní aktivitě.)

- tvořivosti (lidská tvořivost dosahuje svého vrcholu mezi 25.-40. rokem lidského života, pak lidská tvořivost postupně klesá)

Délka života se prodlužuje s vývojem lidských civilizací, je to dáno zejména zlepšením lékařské péče a zvýšením životní úrovně, jako je zlepšení bydlení a stravy. Přes tento fakt je však nezanedbatelná skutečnost, že lidé se sice dožívají vyššího věku, ale kvalita jejich života s postupujícím věkem klesá v návaznosti na stárnutí lidského organismu.

Domnívám se, že novelou zákona č. 220/2011 Sb. o důchodovém pojištění navržené postupné zvyšování odchodu do důchodu není správné rozhodnutí.

Z hlediska ekonomického ano, ale v tomto případě je nutné brát na zřetel i hledisko stárnutí lidského organismu a etické hledisko. To, že se v současné době lidé dožívají vyššího věku než před padesáti lety neznamená, že se prodlužuje délka jejich aktivního věku.

Proces stárnutí pak v sobě nese i etický problém. Člověk, který byl za svého aktivního života schopným, tvořivým a úspěšným pracovníkem pak v předdůchodové době nemusí dosahovat takového výkonu, jaký byl od něj dříve očekáván a v důsledku tohoto může docházet k jeho sesazení na méně náročné místo a méně placené místo, což s poklesem jeho mzdy a tedy i potencionální výše důchodu, nese sebou i problém frustrace takového jedince.

6 ZÁVĚR

Cílem mé práce je bylo zhodnocení současné navržené důchodové reformy v České republice v kontextu s návrhy jednotlivých politických a v kontextu s názorem veřejnosti a dále pak upozornit na možné úskalí schválené důchodové reformy.

Během zpracovávání mé bakalářské práce došlo k několika zásadním změnám. Byla schválená novela zákona č. 220/2011 Sb. o důchodovém pojištění a byl schválen zákon o důchodové reformě. Z tohoto důvodu jsem se snažila zaměřit se v druhé části své práce na tyto aktuální změny.

Současná vládní reforma vyplývá z návrhů, které byly již předtím předkládány Poradním expertním sborem ministra financí a ministra práce a sociálních věcí. Na konečné podobě se dohodly dne 6.11.2011 politické strany koalice a to konkrétně ODS, VV, TOP 09. Všechny tyto politické strany měly i před volbami podobný názor na koncepci důchodové reformy, tedy realizovat ji především pomocí založení dobrovolného druhého pilíře, lišily se pouze v drobných parametrických odlišnostech. Naopak proti byly strany ČSSD a KSČM. Fakt, že zákon o důchodové reformě nepodpořily všechny strany napříč politickým spektrem vidím do budoucna jako možný problém, jelikož důchodová reforma je dlouhodobý proces a hrozí tedy, že v případě změny politického nastavení dojde i k radikálním změnám v nastavení důchodového systému. Toto je dle mého názoru nevhodné, protože to bude vést k destabilizaci navrženého systému a v důsledku i k rezignaci obyvatel účastnit se tohoto systému.

Postoj veřejnosti na současnou důchodovou reformu je převážně záporný. Je to dáno především obavou veřejnosti z nejisté budoucnosti a též zde hrají velkou roli média a boj politických stran. Domnívám se, že nejdůležitější v této oblasti je zajistit dostatek informací pro širokou veřejnost. Myslím, že velice hezkým způsobem se tohoto zhostilo

Ministerstvo práce a sociálních věcí, které na svých internetových stránkách má k důchodové reformě jednu celou kapitolu, ve které jsou zahrnuty veškeré novinky, ale i staré vládní návrhy důchodové reformy včetně nejčastějších otázek k danému tématu. Domnívám se, že by stát ale neměl podcenit v tomto také informovanost mladých lidí. Dle mého názoru by bylo vhodné zavést již na základních školách předmět týkající se finanční gramotnosti, ve kterém by se mimo jiné žákům vysvětloval důvod nutnosti spoření na důchod.

S konceptem důchodové reformy, tak jak je navržen, v celku souhlasím. Nesouhlasím pouze s již schváleným postupným prodlužováním odchodu věku odchodu do důchodu, protože se domnívám, že v tomto konceptu není zahrnut fakt aktivního lidského věku, ale bere se zde pouze celkový věk člověka, který se bezpochyby postupně prodlužuje. Řešení této situace vidím shodně s návrhem Poradního expertního sboru ministra financí a ministra práce a sociálních věcí, tedy v zavedení možnosti zaměstnavatelských penzijních pojištění pro riziková a zvláště namáhavá zaměstnání v doplňkových důchodových systémech hrazených z prostředků zaměstnavatelů nebo pojištěnců. Tento problém však současný návrh důchodové reformy neřeší.

Je zřejmé, že úspěšnost reformy nebude patrná hned, ale ukáže ji až čas. Domnívám se ale, že diverzifikace příjmů realizovaných ve stáří do třech navrhovaných pilířů je správným řešením.

7 SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Počet důchodců a poplatníků pojistného k 30. 9.2011 15

8 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ČEZ	České Energetické Závody
ČR	Česlá republika
ČSSD.....	Česká strana sociálně-demokratická
DB PAYG	dávkově definovaný průběžný důchodový systém
DC PAYG	příspěvkově definovaný průběžný důchodový systém
EU	Evropská unie
Eurostat	Evropský statistický úřad
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
NDC	Příspěvkově definovaný systém virtuálních účtů
ODS	Občanská demokratická strana
PAYG	System průběžného financování důchodového systému
PES	Poradní expertní sbor
VV	Věci veřejné

9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Literatura:

- [1] HLEDÍKOVÁ Z.; JANÁK J.; DOBEŠ J. Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost. Praha: NLN, 2005, IBSN: 80-7106-709-1
- [2] Kelnarová J.; Matějková E. Psychologie 1. díl Pro studenty zdravotnických oborů, Praha: Grada Publishing a.s., 2010, IBSN: 978-80-247-3270-1
- [3] PAVLÁSEK V.; KUNEŠOVÁ H.; HEJDUKOVÁ P. Veřejné finance a daně. Plzeň: NAVA, 2009, IBSN: 80-7211-329-1
- [4] GREGOROVÁ Z. Důchodové systémy. Brno: Masarykova univerzita Brno, 1998, IBSN: 80-210-2003-2

Zákony:

- [5] zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění

Elektronické dokumenty:

- [6] *Důchodové pojištění* [on-line] Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011, [cit. 6.11.2011]
<<http://www.mpsv.cz/cs/3#ps>>
- [7] *Zprávy o stárnutí populace: hospodářské a rozpočtové projekce na EU-27 členských států (2008-2060)* [on-line] Ekonomický statistický úřad, Aktualizace 2/2009, [cit. 6.11.2011]
<http://europa.eu/epc/pdf/2009_ageing_report.pdf>

- [8] *Počet starobních důchodců meziročně vzrostl o 55 tisíc* [on-line] Praha: Česká správa sociálního zabezpečení, 2011, Aktualizace 31.10.2011, [cit. 6.11.2011] <<http://www.cssz.cz/cz/informace/media/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2011/pocet-starobnich-duchodcu-mezirocne-vzrostl-o-55-tisic.htm>>
- [9] *PROGNÓZA POPULAČNÍHO VÝVOJE ČESKÉ REPUBLIKY NA OBDOBÍ 2008–2070* [on-line] Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011, Aktualizace 4/2010 [cit. 6.11.2011] <http://www.mpsv.cz/files/clanky/8842/Prognosa_2010.pdf>
- [10] *Důchodová reforma* [on-line] Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011, Aktualizace 1.11.2011 [cit. 6.11.2011] <<http://www.mpsv.cz/cs/10450>>
- [11] *Odhad počtu osob s nárokem na starobní důchod do roku 2066* [on-line] Praha: Česká správa sociálního zabezpečení, 2011, Aktualizace 12.7.2011, [cit. 6.11.2011] <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/odhad_poctu_osob_s_narokem_na_starobni_duchod_do_roku_2066>
- [12] *Začala platit další část malé důchodové reformy. Čtěte, jaké změny přináší* [on-line] Podnikatel.cz, 2011, [cit. 18.11.2011] <<http://www.podnikatel.cz/clanky/mala-duchodova-reforma-odstartovala-kolotoc-zmen/>>
- [13] *Nejčastější otázky a odpovědi k důchodové reformě* [on-line] Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011, Aktualizace 18.11.2011 [cit. 18.11.2011] <<http://socialniporadce.mpsv.cz/cs/246>>
- [14] *Koalice opět prosadila ve sněmovně vládní penzijní reformu* [on-line] České noviny.cz, 2011, Aktualizace 18.11.2011 [cit. 18.11.2011] <<http://www.ceskenoviny.cz/domov/parlament/zpravy/koalice-opet-prosadila-ve-snemovne-vladni-penzijni-reformu/711581>>

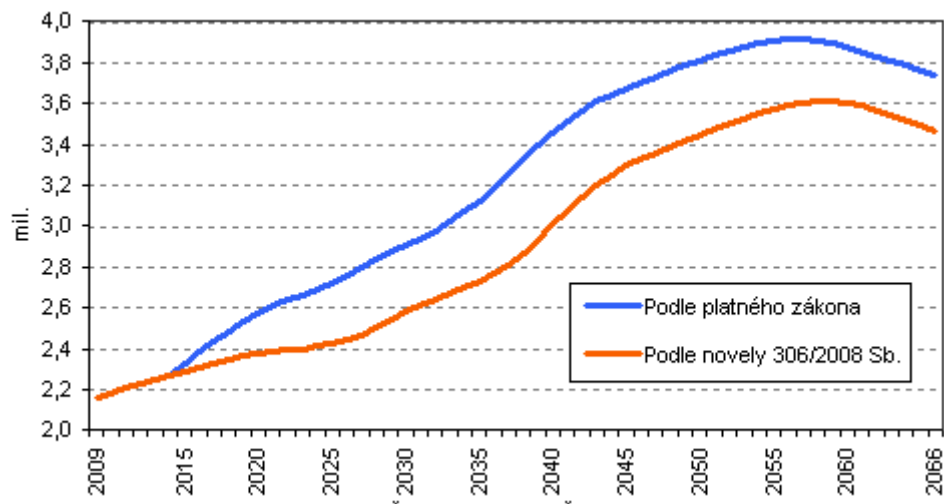
- [15] *Důchodový systém v Rakousku* [on-line] Finance.cz, 2011, Aktualizace 14.10.2011 [cit. 18.11.2011]
<<http://www.finance.cz/zpravy/finance/329063-duchodovy-system-v-rakousku/>>
- [16] *Volební program ODS* [on-line] 2011, [cit. 20.11.2011]
<<http://www.ods.cz/docs/programy/volebni-program2010.pdf>>
- [17] *Volební program TOP 09* [on-line] 2011, [cit. 20.11.2011]
<<http://www.top09.cz/files/soubory/volebni-program-2010-doposlanecke-snemovny.pdf>>
- [18] *Volební program VV* [on-line] 2011, [cit. 20.11.2011]
<<http://www.veciverejne.cz/program-vv-socialni-politika.html>>
- [19] *Volební program ČSSD* [on-line] 2011, [cit. 20.11.2011]
<http://www.cssd.cz/data/files/volebni_program_velky2010.pdf>
- [20] *Volební program KSČM* [on-line] 2011, [cit. 20.11.2011]
<<http://www.kscm.cz/politika-kscm/duchodova-reforma>>
- [21] *Srovnání penzijních systému ve světě* [on-line] Praha: Česká spořitelna, 2011, Aktualizace 1.13.2011 [cit. 20.11.2011]<
http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/110301_penzijni.pdf?archivePage=tisk_archive&navid=nav20107_info_plus>
- [22] *Sociální pojištění 2070* [on-line] Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011, Aktualizace 4/2010 [cit. 6.11.2011]
<<http://www.mpsv.cz/cs/1349>>
- [23] *Důchodový systém v Německu* [on-line] Finance.cz, 2011, Aktualizace 14.10.2011 [cit.29.11.2011]
<<http://www.finance.cz/zpravy/finance/329285-duchodovy-system-v-nemecku/>>

10 SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha A:** Graf: Odhad počtu osob v ČR s nárokem na starobní důchod do roku 2066.
- Příloha B:** Graf 1, 2: Očekávaná změna naděje dožití při narození.
- Příloha C:** Graf: Očekávaný vývoj úhrnné plodnosti a její struktury podle věku mezi roky 2009 a 2070.
- Příloha D:** Graf: Očekávaný vývoj podílu osob věku 65+/počtu osob věku 16-64.
- Příloha E:** Graf : Očekávaný přírůstek dětí (počet narozených dětí na jednu ženu) ve státech EU.
- Příloha F:** Graf: Očekávaný vývoj podílu osob věku 65+/počtu ekonomicky aktivních obyvatel ve státech EU.
- Příloha G:** Tabulka: Důchodové systémy v členských státech EU.
- Příloha H:** Tabulka: Potřebná doba pro nárok na starobní důchod podle ust. § 29 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění
- Příloha I:** Tabulka: Důchodový věk podle § 32 zákona o důchodovém pojištění u pojištěnců narozených po roce 1936
- Příloha J:** Průzkum dle agentury Ipsos prezentovaný dne 11.11.2011 v pořadu České televize Suma sumárum
- Příloha K:** Průzkum dle agentury Ipsos prezentovaný dne 11.11.2011 v pořadu České televize Suma sumárum
- Příloha L:** Průzkum dle agentury Ipsos prezentovaný dne 11.11.2011 v pořadu České televize Suma sumárum

Příloha A:

Graf: Odhad počtu osob v ČR s nárokem na starobní důchod do roku 2066

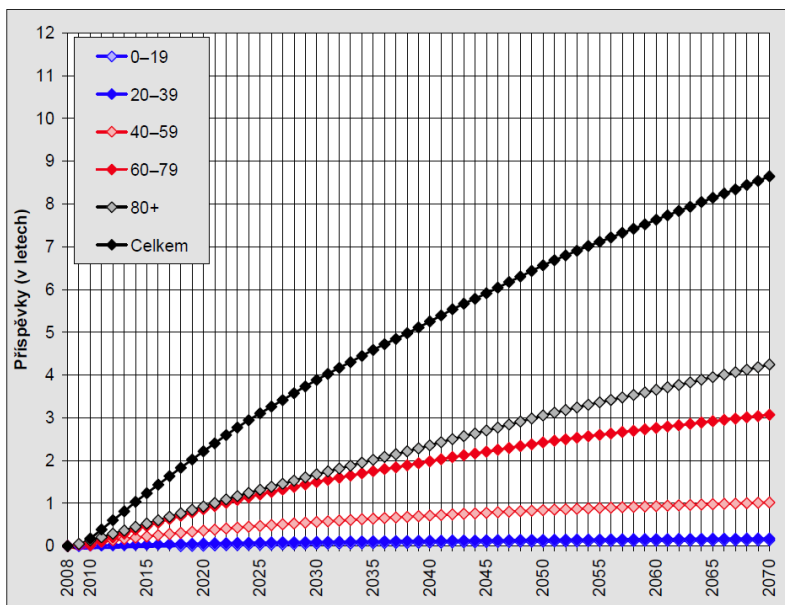

Zdroj: Český statistický úřad, 2011

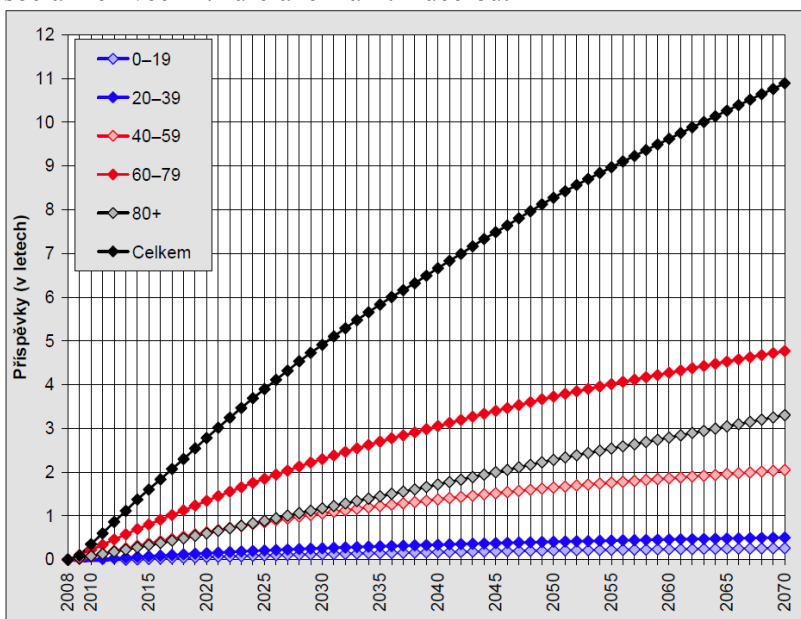

Příloha B:

Graf 1: Očekávaná změna naděje dožití při narození a příspěvky vybraných věkových skupin v letech 2008–2070, ženy (střední varianta) dle prognózy populačního vývoje České republiky na období 2008–2070 zpracované pro poradní expertní sbor ministra financí a ministra práce a sociálních věcí B. Burcianem a T. Kučerou.

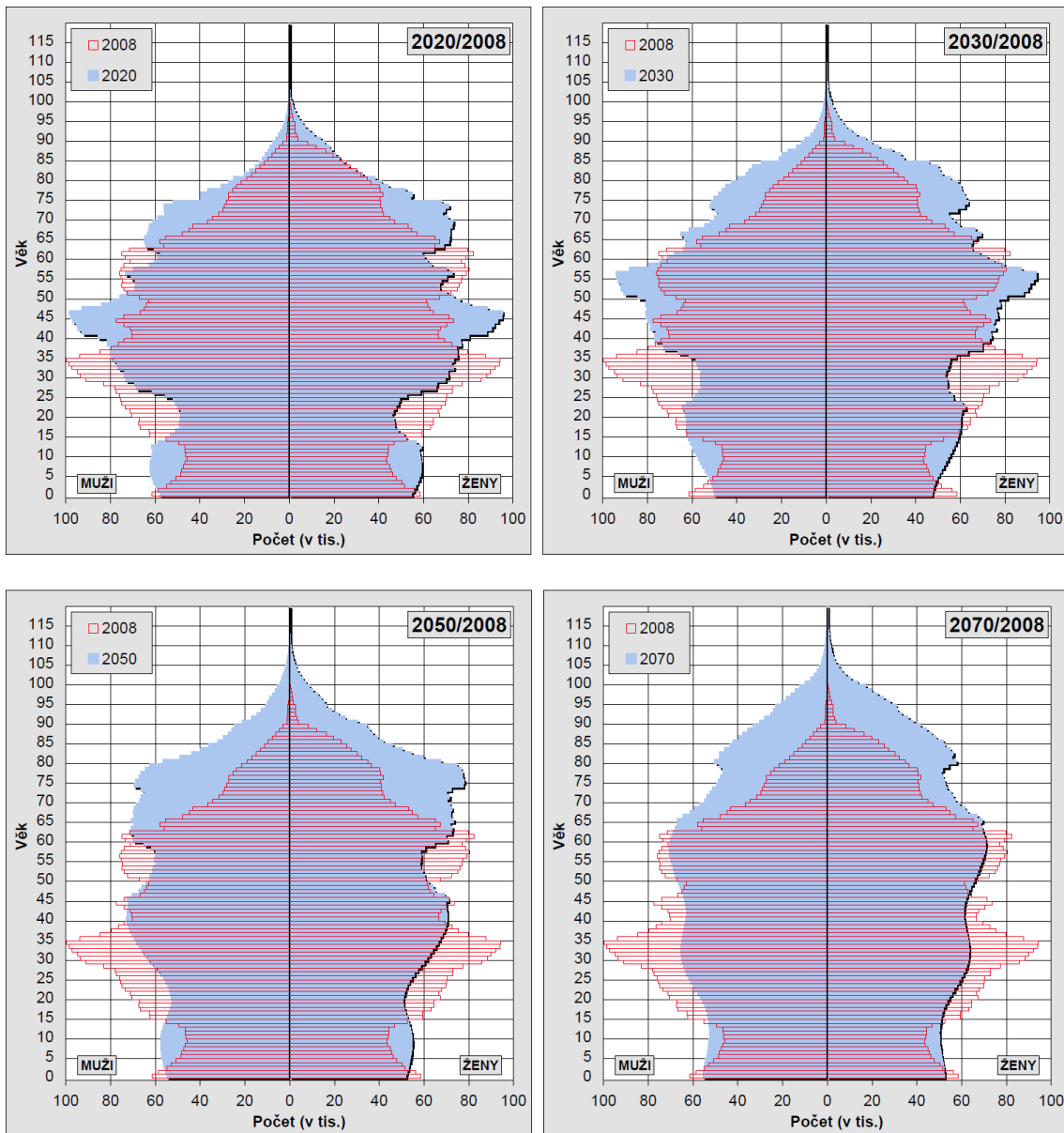
Graf 2: Očekávaná změna naděje dožití při narození a příspěvky vybraných věkových skupin v letech 2008–2070, muži (střední varianta) dle prognózy populačního vývoje České republiky na období 2008–2070 zpracované pro poradní expertní sbor ministra financí a ministra práce a sociálních věcí B. Burcianem a T. Kučerou.

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011

Příloha C:

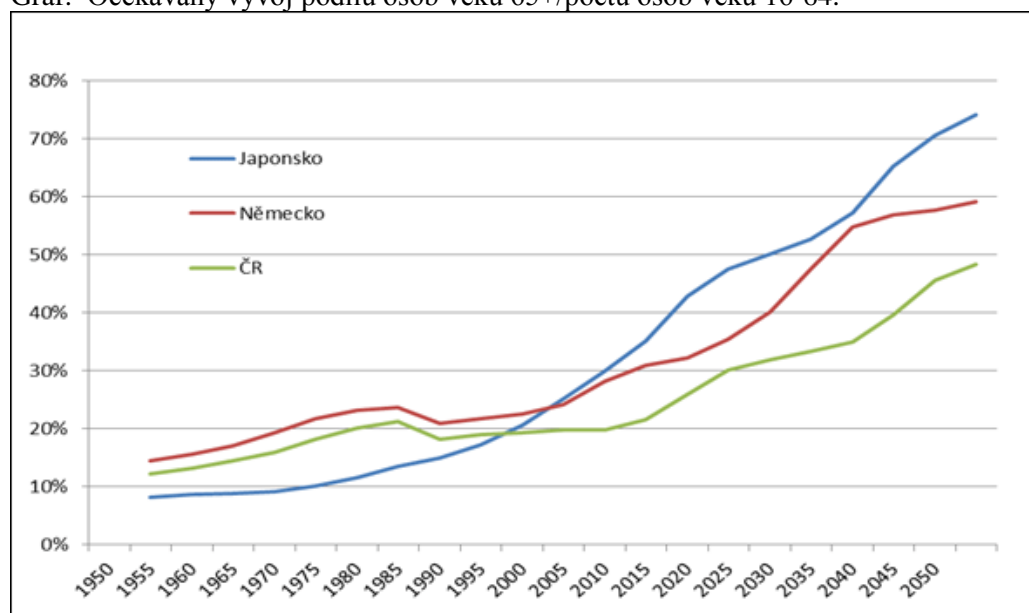
Graf: Očekávaný vývoj úhrnné plodnosti a její struktury podle věku mezi roky 2009 a 2070 (střední varianta) dle prognózy populačního vývoje České republiky na období 2008-2070 zpracované pro Poradní expertní sbor ministra financí a ministra práce a sociálních věcí B. Burcianem a T. Kučerou.

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011

Příloha D:

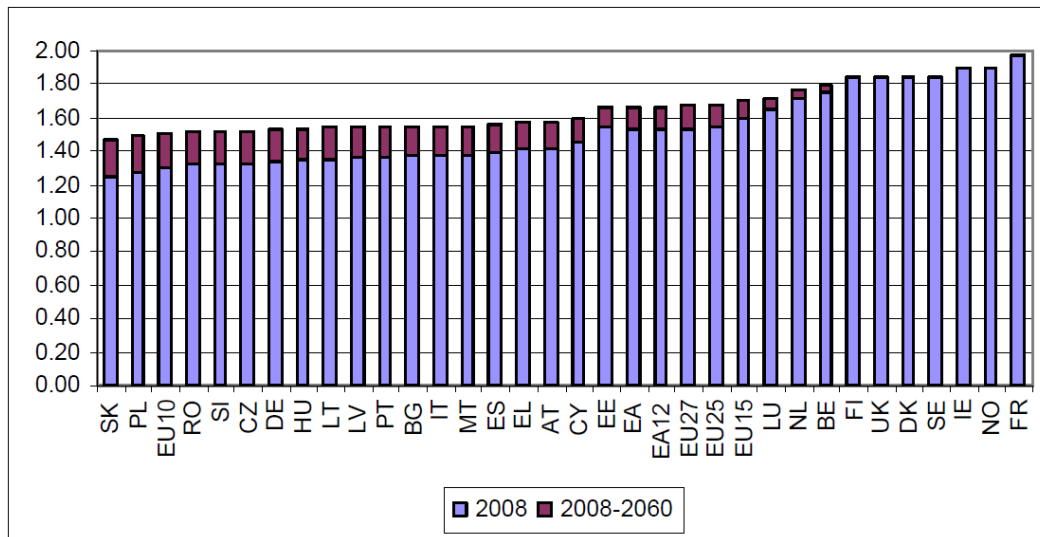
Graf: Očekávaný vývoj podílu osob věku 65+/počtu osob věku 16-64.

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011

Příloha E:

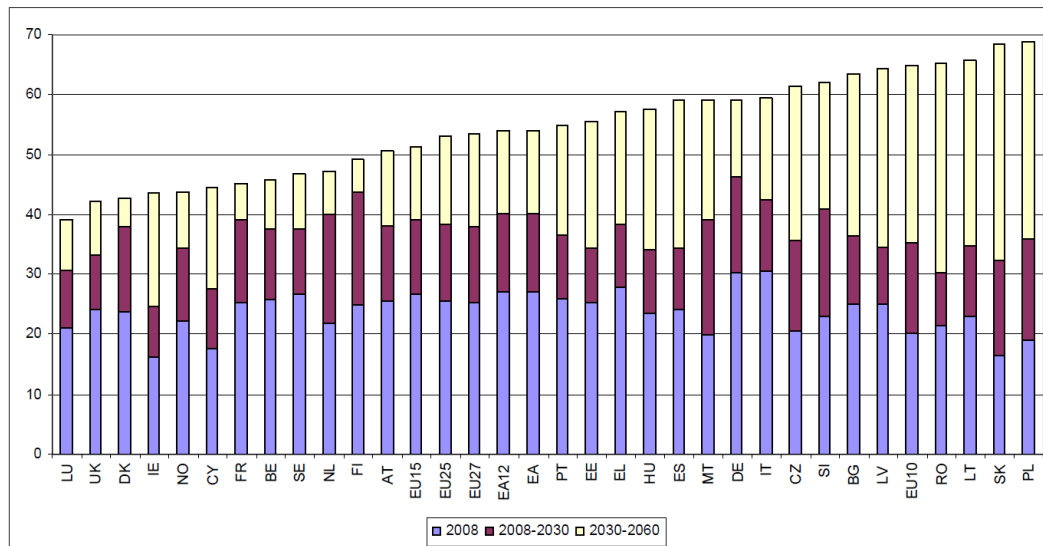
Graf : Očekávaný přírůstek dětí (počet narozených dětí na jednu ženu) ve státech EU.

Zdroj: Evropský statistický úřad, 2011

Příloha F:

Graf: Očekávaný vývoj podílu osob věku 65+/počtu ekonomicky aktivních obyvatel ve státech EU.

Zdroj: Evropský statistický úřad, 2011

Příloha G:

Tabulka.: Důchodové systémy v členských státech EU.

		Působnost							
		Veřejné důchody					Zaměstnanecké penzijní pojištění	Soukromé důchodové pojištění	
		Minimální důchod / sociální příplatek	Starobní důchody	Předčasné důchody	Invalidní důchody	Pozůstalostní důchody		Povinné důchodové pojištění	Dobrovolné důch. Pojištění
Belgie	BE	MT - SA	ER	ER	ER (zaměstnanec)/FR (OSVČ)	ER	V*	X	V
Bulharsko	BG	MT - SA	ER/FR	ER (důchody před r.2010)	ER/FR	ER/FR	V*	M(young 1960); M*(prof)	V
ČR	CZ	FR	ER	ER	ER	ER	X	X	V
Dánsko	DK	FR & MT	FR & MT	V	FR	FR	V	X	V
Německo	DE	MT - SA	ER	ER	ER	ER	V*	X	V
Estonsko	EE	FR	FR(před 1999); ER(po 1999)	X	FR(po 1999); ER(po)	FR(po 1999);ER(po)	X	M(young 1983)	V-old
Řecko	EL	MT	ER	ER	ER	ER	X	X	V
Španělsko	ES	MT - SA	ER-priv; FRw-pub.	ER-priv; FRw-pub.	ER-priv; FRw-pub.	ER-priv; FRw-pub.	V-priv; M-pub	-	V
Francie	FR	MT	ER	ER	ER HC	ER	V	-	V
Irsko	IE	MT - FR & SA	FR	MT - FR & SA	SA:MT-FR	SA:MT-FR;FR	V-priv; M-pub	X	V
Itálie	IT	MT & SA	ER	ER	ER	ER	V	X	V
Kypr	CY	SA	ER	ER	ER	ER	V-priv; M-pub	X	X
Lotyšsko	LV	SA	ER	ER	ER	ER	X	M(young 1971); Vold	V
Litva	LT	SA	ER	ER	ER	FR nebo ER	X	V	V
Lucembursko	LU	FR - SA	ER	ER	ER	ER	V	X	V
Maďarsko	HU	MT - SA	ER	ER	ER	ER	X	M(new199)	V
Malta	MT	MT - FR	ER	-	FR	ER	Existuje pouze v menším rozsahu	X	V
Holandsko	NL	SA	ER	-	ER	ER	M	X	V
Rakousko	AT	MT - SA	ER	ER	ER	ER	M	X	V
Polsko	PL	MT	ER	ER	ER	ER	V	M/V	V
Portugalsko	PT	MT - SA	ER	ER	ER	ER	M-prof; V-others	X	V
Rumunsko	RO	SA	ER	ER	ER	ER	-	M	-
Slovinsko	SI	MT	ER	ER	ER	ER	M-prof; V-others	X	V
Slovensko	SK	MT - SA	ER	ER	ER	ER	X	M/V	V
Finsko	FI	MT	ER	ER	ER	ER	V	X	V
Švédsko	SE	MT	ER	ER	ER	ER	V	M	V
Velká Británie	UK	FR & MT - SA	ER	X	ER HC	-	V	X	V
Norsko	NO	FR	ER	X	ER	ER	M	X	V

Zdroj: Evropský statistický úřad, 2011

Vysvětlivky zkratk uvedených v tabulce:

MT ... penze jsou určovány podle majetkových poměrů

FR ... jednotná sazba

FRw ... jednotná sazba dle mzdových kategorií

ER ... dle výdělku

HC ... částečně hrazené výdaje na zdravotní péči

SA ... sociální příspěvek / pomoc

X ... neexistuje

V ... dobrovolná účast v programu

M ... povinná účast v programu

public ... zaměstnanci veřejného sektoru

private ... zaměstnanci privátního sektoru

new ... nově příchozí na trh práce

prof ... pouze pro vybrané profese

other ... jiné než vybrané profese

young(X) ... pouze pro osoby narozené po roce X, včetně

old ... pouze pro osoby jiné než mladší

Příloha H:

Tabulka: Potřebná doba pro nárok na starobní důchod podle ust. § 29 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění

dosažení důchodového věku	potřebná doba pojištění činí:
před rokem 2010	25 let
v roce 2010	26 let
v roce 2011	27 let
v roce 2012	28 let
v roce 2013	29 let
v roce 2014	30 let
v roce 2015	31 let
v roce 2016	32 let
v roce 2017	33 let
v roce 2018	34 let
po roce 2018	35 let

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení, 2011

Příloha I:

Tabulka: Důchodový věk podle § 32 zákona o důchodovém pojištění u pojištěnců narozených po roce 1936

Rok narození	Důchodový věk činí u					
	mužů	žen s počtem vychovaných dětí				
		0	1	2	3 a 4	5 a více
1936	60r+2m	57r	56r	55r	54r	53r
1937	60r+4m	57r	56r	55r	54r	53r
1938	60r+6m	57r	56r	55r	54r	53r
1939	60r+8m	57r+4m	56r	55r	54r	53r
1940	60r+10m	57r+8m	56r+4m	55r	54r	53r
1941	61r	58r	56r+8m	55r+4m	54r	53r
1942	61r+2m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m	53r
1943	61r+4m	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m	53r+4m
1944	61r+6m	58r	57r+8m	56r+4m	55r	53r+8m
1945	61r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m	54r
1946	61r+10m	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m
1947	62r	60r	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m
1948	62r+2m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m	55r
1949	62r+4m	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m
1950	62r+6m	61r	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m
1951	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m	56r
1952	62r+10m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m
1953	63r	62r	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m
1954	63r+2m	62r+4m	61r	59r+8m	58r+4m	57r
1955	63r+4m	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m
1956	63r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m
1957	63r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+4m	58r
1958	63r+10m	63r+10m	62r+8m	61r+2m	59r+8m	58r+4m
1959	64r	64r	63r+2m	61r+8m	60r+2m	58r+8m
1960	64r+2m	64r+2m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+2m
1961	64r+4m	64r+4m	64r+2m	62r+8m	61r+2m	59r+8m
1962	64r+6m	64r+8m	64r+8m	63r+2m	61r+8m	60r+2m
1963	64r+8m	64r+8m	64r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m
1964	64r+10m	64r+10m	64r+10m	64r+2m	62r+8m	61r+2m
1965	65r	65r	65r	64r+8m	63r+2m	61r+8m
1966	65r+2m	65r+2m	65r+2m	65r+2m	63r+8m	62r+2m
1967	65r+4m	65r+4m	65r+4m	65r+4m	64r+2m	62r+8m
1968	65r+6m	65r+6m	65r+6m	65r+6m	64r+8m	63r+2m
1969	65r+8m	65r+8m	65r+8m	65r+8m	65r+2m	63r+8m
1970	65r+10m	65r+10m	65r+10m	65r+10m	65r+8m	64r+2m
1970	65r+10m	65r+10m	65r+10m	65r+10m	65r+8m	64r+2m
1971	66r	66r	66r	66r	66r	64r+8m
1972	66r+2m	66r+2m	66r+2m	66r+2m	66r+2m	65r+2m
1973	66r+4m	66r+4m	66r+4m	66r+4m	66r+4m	65r+8m
1974	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+2m
1975	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m
1976	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m
1977	67r	67r	67r	67r	67r	67r
1978	67r+2m	67r+2m	67r+2m	67r+2m	67r+2m	67r+2m
1979	67r+4m	67r+4m	67r+4m	67r+4m	67r+4m	67r+4m
1980	67r+6m	67r+6m	67r+6m	67r+6m	67r+6m	67r+6m
1981	67r+8m	67r+8m	67r+8m	67r+8m	67r+8m	67r+8m
1982	67r+10m	67r+10m	67r+10m	67r+10m	67r+10m	67r+10m
1983	68r	68r	68r	68r	68r	68r

Vysvětlivky: "r" znamená rok, "m" znamená měsíc

Důchodový věk se prodlužuje i pro narozené v roce 1984 a mladší vždy o plus 2 měsíce pro každý další ročník.

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení, 2011

Příloha J:

Průzkum dle agentury Ipsos prezentovaný dne 11.11.2011 v pořadu České televize Suma sumárum

3/4 obyvatel ČR nevěří státu a nesouhlasí s 2. pilířem důchodového systému

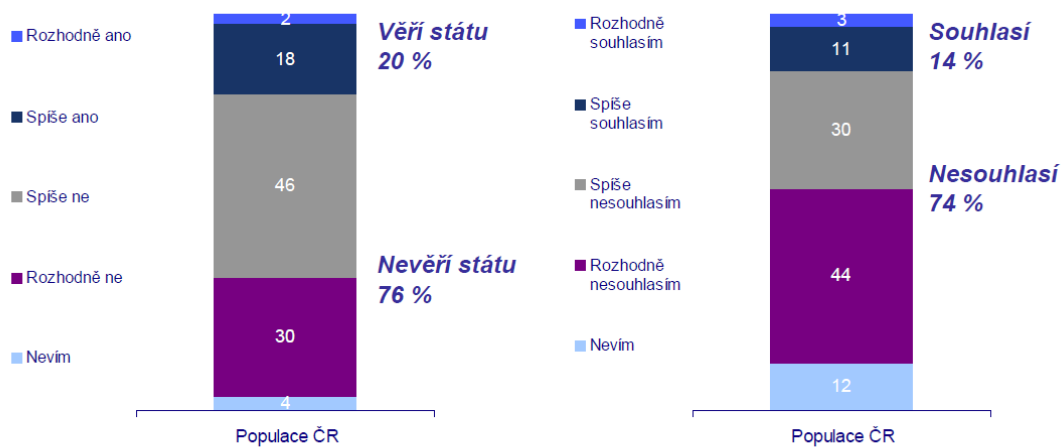
Přestože 80 % obyvatel ČR očekává v důchodu zhoršení své životní úrovně, 76 % věří, že se stát finančně postará alespoň na úrovni základních potřeb (nájem, jídlo atp.). 74 % nesouhlasí s návrhem druhého pilíře důchodového systému (hlavně starší občané nad 45 let – rozhodně nesouhlasí více než 80 % z nich).

Věříte, že se o Vás stát v důchodu finančně postará alespoň na úrovni základních potřeb (nájem, jídlo atp.)?

*Pouze jedna možná odpověď
Možnosti odpovědí byly respondentům nabídnuty*

Do jaké míry souhlasíte s návrhem, že by část Vašeho důchodového pojištění byla odváděna do soukromých penzijních fondů?

*Pouze jedna možná odpověď
Možnosti odpovědí byly respondentům nabídnuty*

v %
1 000 respondentů

Výsledky průzkumu

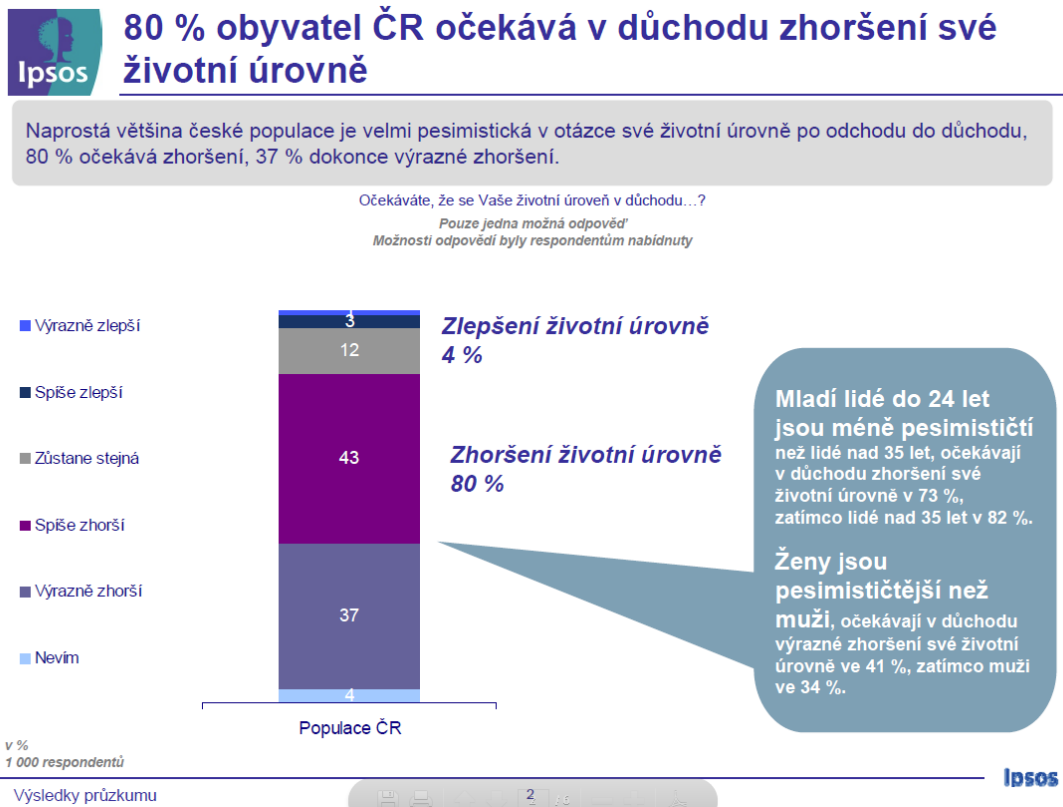
4

Ipsos

Zdroj: Česká televize, 2011

Příloha K:

Průzkum dle agentury Ipsos prezentovaný dne 11.11.2011 v pořadu České televize Suma sumárum

Zdroj: Česká televize, 2011

Příloha L:

Průzkum dle agentury Ipsos prezentovaný dne 11.11.2011 v pořadu České televize Suma sumárum

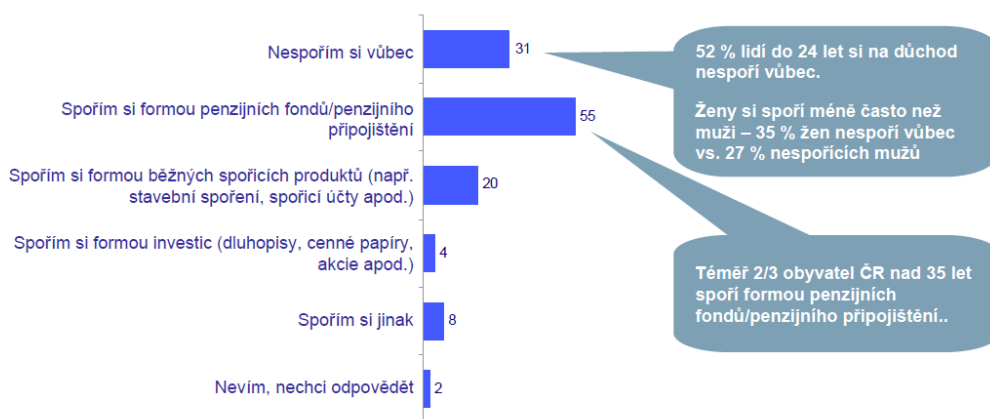
Více než polovina obyvatel ČR si spoří na důchod v penzijních fondech, třetina si nespoří vůbec

Zatímco téměř 1/3 obyvatel ČR si nespoří na důchod vůbec (častěji mladí lidé a ženy), více než polovina využívá penzijní fondy, 20 % využívá běžné spořicí produkty.

Spoříte si v současné době na důchod? Pokud ano, jakým způsobem?

Možnost více odpovědí

Možnosti odpovědí byly respondentům nabídnuty

v %
1 000 respondentů

Výsledky průzkumu

3

Ipsos

Zdroj: Česká televize, 2011

Abstrakt

DOBŘEMYSLOVÁ, J. Reforma systému důchodového zabezpečení v ČR. Bakalářská práce. Plzeň: Fakulta ekonomická ZČU v Plzni, 48 s., 2012

Klíčová slova: důchodové zabezpečení, sociální zabezpečení, důchodová reforma, důchodové systémy, třípilířový důchodový systém

Bakalářská práce se zabývá aktuálně schváleným návrhem důchodové reformy v ČR. V první části práce je popsána historie důchodového systému až po současnost včetně důvodu neudržitelnosti současné koncepce důchodových systémů jak v ČR tak v EU. Následuje komparace důchodových systémů vybraných zemí EU a popis současné schválené důchodové reformy včetně novel, které jí předcházely. Poslední část práce analyzuje tuto důchodovou reformu a autorka zde upozorňuje na možná úskalí do budoucnosti. V závěru pak uvádí svůj vlastní postoj k důchodové reformě.

Abstract

DOBŘEMYSLOVÁ, J. Reforming the pension system in the Czech Republic. Bachelor thesis. Pilsen: Faculty of economy ZČU in Pilsen, 48 p., 2012

Key words: pension security, social security, pension reform, pension systems, three-pillar pension system

This thesis deals with the currently approved design of pension reform in the Czech Republic. The first part describes the history of the pension system to the present including the reason for unsustainability of the current design of pension systems in Czech Republic and also in the EU. The following comparison of pension systems of selected EU countries and the description of the current approved pension reforms, including changes. The last part of this work analyzes the pension reform, and also here the author draws attention to possible pitfalls in the future. In conclusion, stated her own position on pension reform.